

Rapport

Deelrapport Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-be-
heer Zuidwestelijke Delta

Klant: Rijkswaterstaat

Referentie: BH9597-IB-RP-211215-1543

Status: Definitief/2.1

Datum: 17 augustus 2022

Laan 1914 no.35
3818 EX Amersfoort
Water & Maritime
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Deelrapport Natura 2000-gebied
Westerschelde & Saefthinghe
Sub titel: Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-beheer Zuidwestelijke Delta
Referentie: BH9597-IB-RP-211215-1543
Status: 2.1/Definitief
Datum: 17 augustus 2022
Projectnaam: BH9597 Natura 2000 ZW Delta
Projectnummer: BH9597
Auteur(s): Sophie de Reus, Saskia Mulder, Helga van der Jagt, Robin Olde Wolbers

Opgesteld door: Royal HaskoningDHV en Bureau
Waardenburg
Gecontroleerd door: Jens Odinga, Saskia Mulder, Jeroen
Kwakkel, Edwin Kardinaal, Lucinda
Rosheuvel
Datum: 17 augustus 2022
Goedgekeurd door: Lucinda Rosheuvel
Datum: 17 augustus 2022

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voor dat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doel van deze deelrapportage	1
1.3	Informatiedossier	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe	3
2.1	Kenmerken	3
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen	3
3	Methode	5
3.1	Stap 1: Voorbereiding	5
3.2	Stap 2: Data-inventarisatie en analyse	6
3.3	Stap 3: Procesevaluatie	7
4	Resultaten data-inventarisatie	9
4.1	Menselijke activiteiten	10
4.1.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	10
4.1.1.1	Civiele activiteiten	10
4.1.1.2	Recreatie	20
4.1.1.3	Beroepsmatige visserij	25
4.1.2	Vergunningsplichtige activiteiten (Categorie 3)	27
4.1.3	Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen	27
4.1.1.1	Monitoringsgegevens van menselijk activiteiten	27
4.1.1.2	Overtredingen	28
4.1.4	Nee-lijst en nieuwe activiteiten	28
4.1.5	Geografische locatiegegevens van activiteiten	29
4.2	Instandhoudingsmaatregelen	29
4.2.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	30
4.2.2	Geografische locatiegegevens van instandhoudingsmaatregelen	36
4.3	Ecologische monitoring	36
4.3.1	Zeezoogdieren	39
4.3.2	Nauwe korfslak & Groenknolorchis	39
4.3.3	Vissen	39
4.3.4	Vogels	40
4.3.5	Habitattypen	40
5	Resultaten procesevaluatie	41
5.1	Organisatie en coördinatie van de uitvoering	41

5.2	Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen	42
5.3	Uitvoering van de monitoring	43
5.3.1	Menselijke activiteiten	43
5.3.2	Ecologische monitoring	46
5.4	Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving	47
5.5	Uitvoering van de communicatie	50
5.6	Wnb vergunningverlening	52
5.7	Overzicht aanbevelingen	53
6	Literatuurlijst	55

Bijlagen

A1.	Benaderde partijen en personen, logboek en protocol
A2.	Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie
A3.	Geografische locatiegegevens

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Zuidwestelijke Delta is het gebied waar de drie grootste rivieren van Nederland uitmonden in zee. Hier is een deltagebied ontstaan met een samenspel van getijdenstromen en zandplaten, slikken en schorren die afwisselend onder water staan en droogvallen. Zo zoeken ieder jaar vele duizenden trekvogels dit gebied op, om hier te broeden, te overwinteren of 'op te vetten' tijdens hun tocht tussen de Arctische toendra's en de Afrikaanse westkust. Tegelijkertijd staat deze deltanatuur ernstig onder druk door onder andere gebruik voor scheepvaart, zoetwatervoorziening, (schelpdier)visserij en recreatie. Verder zijn de deltawerken aangelegd voor de bescherming tegen overstromingen en hebben daarmee de natuurlijke dynamiek van de delta ingrijpend veranderd, vooral door de afdamming van zeearmen.

Ten behoeve van de bescherming van de kwetsbare natuur in deze regio zijn er in totaal negen Natura 2000-gebieden aangewezen, ieder op basis van haar eigen natuurlijke karakteristieken. Deze gebieden zijn de Voordelta, Vlake van de Raan en de Deltawateren; te weten de Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe, Veerse Meer, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas. Voor elk Natura 2000-gebied is een apart beheerplan opgesteld, waarbij die voor de Deltawateren zijn opgesteld in samenhang met elkaar. Dat is onder meer gedaan vanwege de regionale natuurdoelstellingen (instandhoudingsdoelstellingen) voor kustbroedvogels en zeehonden. Deze gebruiken immers meerdere gebieden.

De termijnen voor de huidige Natura 2000-beheerplannen voor de Zuidwestelijke Delta lopen medio 2022 af. Om deze beheerplannen te actualiseren is een ecologische evaluatie nodig. De evaluatie is nodig om, onder andere, te beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen bereikt zijn. Ook dient beoordeeld te worden of de menselijke activiteiten in deze gebieden zijn gewijzigd, de instandhoudingsmaatregelen zijn uitgevoerd en in hoeverre deze de instandhoudingsdoelstellingen hebben beïnvloed. Dit alles is gericht op het bereiken van de Natura 2000 doelstellingen in 2050. Deze doelstellingen zijn gericht op de bescherming en verbetering van de biodiversiteit in Nederland.

1.2 Doel van deze deelrapportage

Voor het uitvoeren van de bovengenoemde ecologische evaluatie en actualisatie van beheerplannen zijn er veel gegevens nodig. Het doel van deze deelrapportage is het geven van een overzicht van de data en informatie die nodig is voor een evaluatie van het Natura 2000-beheerplan Westerschelde & Saeftinghe. Het gaat daarbij om alle beschikbare data en informatie met betrekking tot huidige gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologie die specifiek en relevant zijn voor het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Ook dient helder te worden welke leemtes er zijn en eventuele aanbevelingen om deze aan te vullen. Dit rapport heeft ook als doel om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze deelrapportage richt zich op de Westerschelde & Saeftinghe en wordt tezamen opgeleverd met een deelrapportage voor het Haringvliet en de Vlake van de Raan. Deze Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van een tweede fase (hierna Tranche) binnen deze opdracht en vallen daarmee onder Tranche 2. De deelrapportages voor de overige Natura 2000-gebieden van de Zuidwestelijke Delta zijn en worden in respectievelijk Tranche 1 en 3 opgeleverd.

Deze deelrapportage is onderdeel van een uiteindelijke eindrapportage voor alle (negen) Natura 2000-gebieden in de Zuidwestelijke Delta. In deze eindrapportage wordt een samenvatting gegeven van de opge-

haalde informatie en de meest relevante inzichten van de procesevaluatie in de vorm van leerpunten, conclusies en aanbevelingen per Natura 2000-gebied. Tevens zullen in deze eindrapportage de meest relevante overkoepelende (gebiedsoverschrijdende) thema's samengevat worden.

1.3 Informatiedossier

Bijbehorend bij deze deelrapportage is een informatiedossier. In dit dossier is alle opgehaalde data en informatie opgeslagen in een geordende mappenstructuur op Box. Box is een opslaglocatie in de cloud welke een platform biedt voor bestandsopslag en informatie-uitwisseling. Deze mappenstructuur op Box is in lijn met die van dit document. Belangrijk om te vermelden is dat de resultaten van de data-inventarisatie (opgenomen in hoofdstuk 4) een samenvatting zijn van hetgeen is opgenomen in de Excel-tabellen (waarnaar wordt verwezen in Bijlage A2). Voor details over de resultaten wordt naar deze bijlage verwezen.

1.4 Leeswijzer

De data-inventarisatie tabellen (Excel) en procesevaluatie verslagen vormen de basis voor deze deelrapportage. Een uitgebreide uitwerking van de data-inventarisatie, inclusief bronnen, is terug te vinden in de bijbehorende Exceltabellen, zie bijlage A2. De interviewverslagen zijn omwille van privacy redenen exclusief beschikbaar voor de data-inventarisatie.

Het huidige hoofdstuk (1) beschrijft de achtergrond en het doel van de opdracht die heeft geleid tot deze deelrapportage en bijbehorende informatie. Het volgende hoofdstuk (2) geeft een korte beschrijving van het Natura 2000-gebied en waarop deze is aangewezen als dusdanig. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode die is toegepast voor het uitvoeren van deze opdracht. Hoofdstuk 4 en 5 beschrijven vervolgens de resultaten van deze opdracht, waarbij 4 zich richt op de beschikbare data en de kwaliteit hiervan ten behoeve van het evalueren van het beheerplan. Hoofdstuk 5 richt zich op de resultaten van de procesevaluatie vanuit input van de voornaamste betrokken partijen. De bijlagen A1 en A3 zijn ondersteunend aan deze rapportage en geven aanvullende detail.

2 Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

2.1 Kenmerken

Het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe (hierna Westerschelde) staat als estuarium nog volledig in open verbinding met de Noordzee en in contact met de Schelde. Hierdoor is een sterke dynamiek aanwezig, met getijdenwerking en morfologische processen en een gradiënt van zoet naar zout. Buitendijks zorgt dit voor een schakering aan dynamische natuur met slikken en schorren, zilte pionierbegroeiingen, permanent overstromde zandbanken en droogvallende platen. Langs de randen van het gebied liggen op enkele locaties duinen in verschillende successiestadia. Van 'embryonale duinen' tot 'duindoornstruwelen'. De schorren, hoge zandplaten, (schelpen) strandjes, dijkvakken en schaars begroeide gronden zijn zeer belangrijk broedgebied voor kustbroedvogels. Blauwborsten en bruine kiekendieven broeden in (riet)moerassen en op het Verdrongen Land van Saeftinghe. Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de Westerschelde als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. De slikken en schorren (vooral geconcentreerd in het Verdrongen Land van Saeftinghe) worden tijdens de trek vooral gebruikt door grondeenden, ganzen en wadende viseters. Daarnaast is het intergetijdengebied belangrijk voor (vooral) steltlopers, waarbij de Hooge Platen een belangrijke hoogwatervluchtplaats is. De Westerschelde bevat belangrijke rustgebieden voor gewone zeehonden. Het is voor de zeeprik, rivierprik en fint vooral belangrijk als doortrekgebied, zodat een gezonde populatie in het Belgische deel kan bestaan. Een populatie van de nauwe korfslak is aangetroffen in Cadzand en de Verdrongen Zwarte Polder. De groenknolorchis is binnen het gebied uitsluitend bekend van de Inlaag Hoofdplaat.

Figuur 2-2-1 Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied zijn ervoor om de bijdrage te borgen die het gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor de Westerschelde zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Westerschelde (EL&I, 2009) en hebben betrekking op habitattypen, habitatsorten en vogelsoorten.

De Westerschelde is aangewezen voor dertien habitat(sub)typen, drie zoogdieren, drie vissoort, één slak, één plantensoort, 9 broedvogelsoorten en 31 niet-broedvogelsoorten.

In de Westerschelde zijn meerdere knelpunten geïdentificeerd die het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Dit is op basis van de beschrijving van de situatie ten tijde van de start van het beheerplan. Voor een gedetailleerde beschrijving van de knelpunten wordt de lezer verwezen naar het beheerplan van de Westerschelde (Rijkswaterstaat, 2016). De voornaamste knelpunten in de Westerschelde zijn de sterke dynamiek en gebrek aan ruimte voor lage dynamiek, stikstofdepositie, predatie van kustbroedvogels en verstoring. De sterke dynamiek en het gebrek aan ruimte zorgen er in de Westerschelde voor dat platen hoger en geulen dieper worden waardoor de heterogeniteit en het foerageergebied voor steltlopers verdwijnt. Daarnaast neemt het lage dynamische deel in kwaliteit en omvang af, wat consequenties heeft voor meerdere habitattypen. De knelpunten stikstofdepositie, predatie en verstoring van soorten hebben uitwerking op verschillende soorten zoals zeehonden en steltlopers, doordat hun foerageer- en rustgebied afneemt (Rijkswaterstaat, 2016).

Om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen, zijn er instandhoudingsmaatregelen geformuleerd in het beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016). Paragraaf 4.2 gaat in op de beschikbare data van de instandhoudingsmaatregelen die zijn uitgevoerd in de vigerende beheerplanperiode.

3 Methode

Deze data-inventarisatie en procesevaluatie vindt plaats als voorbereiding op het evalueren van het Natura 2000-beheerplan Westerschelde. Hierbij is het van belang om inzicht te krijgen of de juiste informatie en data aanwezig is voor het beoordelen van de voorwaarden, instandhoudingsmaatregelen en afspraken van het vigerende beheerplan en of de maatregelen afdoende waren om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen in de successen en knelpunten bij de uitvoering van het Natura 2000-beheer om daaruit lering te trekking voor het nieuwe beheerplan.

De stappen die doorlopen zijn om de informatie op te halen bestaat uit een voorbereiding, data-inventarisatie en analyse en procesevaluatie. De voorbereidende fase bestaat uit het inzichtelijk maken van informatiehouders en belanghebbenden en hen informeren en voorbereiden over de nut en noodzaak van deze exercitie en op welke manier gegevens worden gebruikt. De data-inventarisatie en analyse bestaat uit het ophalen van data over menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens. Na inventarisatie vindt er een beoordeling van de kwaliteit van de data plaats in relatie tot de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan. De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van het beheerplan. De uitgevoerde stappen worden in de onderstaande paragrafen verder toegelicht.

3.1 Stap 1: Voorbereiding

Overzicht van informatiehouders en benodigde informatie

Ter voorbereiding op de data-inventarisatie en procesevaluatie is een overzicht gemaakt van alle benodigde informatie, informatiehouders en te betrekken belanghebbenden per Natura 2000-gebied. Dit betreft het op een overzichtelijke manier in beeld brengen van bestaande menselijke activiteiten in het gebied, voorwaarden, mitigerende- en instandhoudingsmaatregelen, handhaving en ecologische monitoringsgegevens. Dit overzicht is gestructureerd per type (gebruiks)activiteit (inclusief categorieën ten behoeve van de mate van regulering) per Natura 2000-gebied en is verzameld voor alle gebieden in deze tranche.

Uit ervaringen met eerdere data-inventarisaties en evaluaties van Natura 2000-beheerplannen is gebleken dat de registratie en kennis van data en informatie veelal versnipperd is over meerdere partijen, systemen en procedures. Daarom dient deze stap als voorbereiding op de daadwerkelijke data-inventarisatie, waarbij alle relevante partijen, contacten en informatiesystemen per informatieonderdeel in beeld gebracht zijn.

Voor een efficiënte samenstelling van deze overzichten is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Creëren van structuur/format in overzichten.** Als basis is hiervoor het format gebruikt van de Excel-tabellen zoals aangeleverd in de uitdraag en zijn waar mogelijk verbeterd.
2. **Bepalen van benodigde informatie per informatietype.** Om de benodigde informatie te bepalen zijn de beheerplannen en uitvoeringsplannen doorgenomen.
3. **Aanvullen van tabellen met contactgegevens** van informatiehouders en belanghebbenden. Dit is inclusief het bepalen van de contactpersonen die geïnterviewd worden. Deze zijn bepaald in afstemming met input van RWS, provincies en omgevingsdiensten.
4. **Review** van tabellen met correcties en/of aanvullingen door **RWS** en de **regiegroep ZW Delta**.

Het resultaat van deze stap is een volledig overzicht van alle menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsactiviteiten per gebied, met een indicatie voor welke informatie benodigd is en waar deze benodigde informatie op berust.

Informeren van informatiehouders en informatieverzoek

Via een tweetal door RWS georganiseerde informatiebijeenkomsten zijn alle belanghebbenden bij de Natura 2000-beheerplannen geïnformeerd over het proces om te komen tot nieuwe beheerplannen inclusief

tussentijdse verlenging van beheerplannen. In deze informatiebijeenkomsten is tevens deze opdracht geïntroduceerd en zijn belanghebbenden voorbereid op de komende informatieverzoeken. In aanvulling op deze informatiebijeenkomsten zijn de partijen, welke in de voorgaande stap zijn benoemd, via een algemene email benaderd over nut en noodzaak van dit project en hoe de gegevens gebruikt gaan worden.

3.2 Stap 2: Data-inventarisatie en analyse

Data-inventarisatie

Aansluitend op de voorbereidende activiteit is gestart met de data-inventarisatie van menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische gegevens. Voor een efficiënte en gerichte uitvoering is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Verzamelen van reeds beschikbare informatie.** RWS en provincies hebben gegevens beschikbaar (in de vorm van bijvoorbeeld rapporten, verslagen, excelbestanden) die als eerste verzameld zijn. Zo zijn er ook GIS-kaarten beschikbaar welke in vele gevallen een update nodig hebben.
2. **Analyseren van beschikbare en ontbrekende informatie.** De beschikbare informatie is geanalyseerd en beoordeeld op volledigheid. Zo kan er voor sommige informatietypen en/of onderdelen daarvan informatie ontbreken (bijvoorbeeld ontbrekende data voor bepaalde periodes, ontbrekende data voor bepaalde locaties, etc.). In de overzichtstabel wordt met een label en een kleurcode aangegeven of de informatie volledig is, gedeeltelijk aanwezig is of niet.
3. Hierna heeft een **concrete en gerichte benadering van informatiehouders** plaatsgevonden. Hierbij zijn informatiehouders geïnformeerd over de beschikbare informatie en is hen gericht gevraagd om de nog ontbrekende informatie waar mogelijk aan te leveren. Op deze manier is voorkomen dat informatiehouders zijn 'overvraagd'. Het benaderen van informatiehouders heeft via email, telefoon en andere digitale middelen plaatsgevonden. Wanneer informatiehouders niet of niet tijdig gereageerd hebben is er gehandeld volgens het protocol in Bijlage A1.

Ja
Gedeeltelijk
Niet

Alle ontvangen data en informatie is gestructureerd opgeslagen in mappen op Box en verwerkt in de aangemaakte overzichten/tabellen (zie ook 1.3 Informatiedossier). Ook de beschikbare geografische locatiegegevens (GIS-data) zijn opgeslagen op Box (zie ook Bijlage A3).

Analyse

De ontvangen informatie is vervolgens geanalyseerd op kwaliteit en bruikbaarheid voor een ecologische evaluatie. Hierbij zijn de volgende criteria gehanteerd (wanneer relevant):

- Informatie dekt de beheerplanperiode tot heden (2016-2021).
- Informatie dekt het gehele oppervlak/gebied van het Natura 2000-gebied (en wanneer relevant de nabije omgeving van het Natura 2000-gebied) of het relevante deel hiervan.
- Er is af te leiden of er wijzigingen zijn van de activiteit (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of wijzigingen in relevante aspecten van te onderzoeken soorten (bijvoorbeeld wijzigingen in aantal broedgevallen van vogels) om te bepalen of de data (reeksen) met elkaar te vergelijken zijn.
- Er is af te leiden of voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd.
- Er is informatie over de T0-situatie bij soorten en/of habitattypen.
- De monitoring is uitgevoerd conform monitoringsplan.
- De informatie of data is van voldoende kwantiteit en kwaliteit om een goede inschatting van het doelbereik (in vergelijking met de doelstelling in het aanwijzingsbesluit) te maken.

Voldoende
Matig
Onvoldoende

- De informatie is voldoende voor het beoordelen van de instandhoudingsdoelen (populatie, omvang- & kwaliteit leefgebied).

In het geval van (nog steeds) ontbrekende informatie of informatie van onvoldoende kwaliteit zijn de informatiehouders nogmaals gevraagd deze input aan te vullen of indien niet mogelijk, is input gevraagd voor de benodigde stappen om de benodigde informatie alsnog te verkrijgen of verbeteren. De omissies in essentiële data zijn in beeld gebracht en hiervoor is aangegeven wat hiervan de gevolgen zijn voor de uiteindelijke evaluatie. Deze analyse betreft een kwalitatieve en geen kwantitatieve analyse.

Het resultaat van deze stap is een gestructureerd dossier met verzamelde data en informatie per Natura 2000-gebied, inclusief kwaliteitsbeoordeling. De aanvullende menselijke activiteiten en wijzigingen op bestaande activiteiten zijn per gebied beschreven, inclusief benodigde stappen om de benodigde informatie te vergaren.

3.3 Stap 3: Procesevaluatie

De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van de beheerplannen per gebied (te weten, organisatie en coördinatie van de uitvoering, uitvoering van inrichting-, herstel-, en beheermaatregelen, uitvoering van toezicht/ naleving en handhaving, uitvoering van de communicatie en uitvoering van de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring). Uiteindelijk is deze procesevaluatie erop gericht om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze procesevaluatie bestaat uit de volgende trapsgewijze aanpak:

1. **Individuele interviews** met gerichte vragen met de belangrijkste partijen, zoals provincies, LNV, terreinbeheerders en eventueel indien nodig, bepaalde belangenorganisaties (zoals Vogelbescherming, sport- en beroepsvisserij en kitesurfverenigingen). De te interviewen partijen zijn bepaald op basis van een analyse van de data (op beschikbaarheid en kwaliteit) en in afstemming met RWS. In deze interviews is gezamenlijk in beeld gebracht:
  - a. Welk deel van de gevraagde informatie beschikbaar is voor de evaluatie.
  - b. Welk deel van de gevraagde informatie niet beschikbaar is voor de evaluatie, wat daarvan de oorzaken zijn, wat dit betekent voor de evaluatie en wat de mogelijkheden zijn om desondanks tot een goede evaluatie te komen.
  - c. Welke successen en belemmeringen zijn ervaren in de uitvoering van het beheer. Of en hoe eventuele belemmeringen kunnen worden verholpen (bijvoorbeeld via een vervolgesprek met betrokken partijen). En of de geïnterviewde bereid is om successen en belemmeringen te delen, zodat andere betrokkenen daarvan kunnen leren. Specifieke vragen kunnen zijn:
    - i. In hoeverre worden de N2000 regels (bijv. Toegangsbeperkingsbesluiten) nageleefd dan wel overtreden?
    - ii. Zijn de regels handhaafbaar? Zo niet, waardoor komt dat?
    - iii. Wie zijn de overtreders of om welke activiteiten gaat het (bijv. visserij, schelpdierrapen, kitesurfen, betreden gesloten buitendijkse paden enz.)?
    - iv. Wat is hiervan de reden? (bijv. ontbreken verbodsborden, markeringen, informatie, negeren regels)?
    - v. Is de regelgeving voldoende duidelijk?
    - vi. Indien onvoldoende duidelijk; wat kan er aangepast worden om de regels duidelijker en/of handhaafbaarder te maken?

- d. Vergelijking van het beschreven proces in het beheerplan, de uitvoeringsplan(nen) en de uitwerking in de praktijk.
  - e. Beschrijving op basis van interviews welke aspecten in de praktijk goed werkten en welke aspecten verbeterd kunnen worden en hoe dat zou kunnen.
  - f. Aanbevelingen voor de organisatie en coördinatie van de uitvoering.
  - g. Hoe de geïnterviewde op de hoogte gehouden wil worden.
  - h. Of er nog partijen of personen zijn die aanvullend zouden moeten worden betrokken.
  - i. Of er onderwerpen zijn die aanvullend op deze evaluatie zouden moeten worden besproken.
2. **Kleine werksessies of verdiepende gesprekken** tussen/met bepaalde belanghebbenden. De werksessies waren bedoeld als er geconstateerd werd dat bepaalde belanghebbenden van elkaar kunnen leren of juist samen kunnen optrekken in oplossingsrichtingen. Dit zijn eventueel gebiedsoverschrijdende sessies waarbij lering getrokken is uit de positieve uitvoering van beheerplannen in het ene gebied en als mogelijke oplossingsrichting meegenomen kan worden voor knelpunten in een ander gebied. Voor de Westerschelde zijn geen werksessies gehouden aangezien deze niet nodig zijn geacht.

Alle benaderde partijen en afgenomen interviews en gesprekken zijn vastgelegd in een logboek (zie Bijlage A1). Van de afgenomen interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke gestructureerd zijn opgeslagen op Box conform de beschrijving in 1.3 Informatiedossier.

4 Resultaten data-inventarisatie

In dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen van de beschikbare informatie met betrekking tot menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring. Per onderdeel is aangegeven welke informatie ontbreekt en op welke manier deze informatie in de toekomst mogelijk verkregen kan worden. De informatie is conform de structuur in dit document opgeslagen op Box (zie ook 1.3 Informatiedossier). **De onderstaande resultaten zijn een samenvatting van hetgeen is opgenomen in Bijlage A2. Voor details wordt de lezer naar deze bijlage verwezen.**

In Tabel 4-1 is een overzicht opgenomen van het aantal benaderde personen en het aantal contactmomenten per organisatie voor een inventarisatie van gegevens met betrekking tot de menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoring in de Westerschelde. Het aantal contactmomenten is gebaseerd op het logboek (bijlage A1). In het logboek staat weergegeven van welke organisatie een contactpersoon is en over welk onderwerp de contactpersoon is benaderd. Naast de contactmomenten die zijn opgenomen in het logboek, hebben er ook losse (korte) contactmoment plaatsgevonden in de vorm van telefonisch contact of mailverkeer die niet zijn opgenomen in het logboek.

Tabel 4-1 Overzicht van het aantal benaderde personen en contactmomenten per organisatie en per onderdeel (menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring)

Organisatie	Aantal benaderde personen	Aantal contactmomenten
Menselijke activiteiten		
RWS	7	17
De RUD	1	2
Provincie Zeeland	4	12
Waterschap Scheldestromen	7	9
Sportvisserij Zuidwest Nederland/Sportvisserij NL	3	7
Faunabeheereenheid Zeeland	2	7
Vliegveld Zeeland Airport BV	1	2
ILenT	2	2
Watersportverenigingen	6	14
Rondvaartorganisaties	3	8
Ministerie EZ	2	5
RVO	2	6
Jachthavens	6	13
Kitesurfvereniging	5	8
Deltamilieuprojecten	2	2
Instandhoudingsmaatregelen		
Provincie Zeeland	9	22
RWS	3	7
Natuurmonumenten	1	6
Het Zeeuwse landschap	2	8
Staatsbosbeheer	3	12
Ecologische monitoring		
Provincie Zeeland	1	1
OZHZ	1	1
Stichting Bargerveen	2	2
Stichting Anemoon	1	1
Het Zeeuws Landschap	1	1
Werkgroep Zeearend	1	2
Roofvogelwerkgroep Zeeland	1	1
Delta Milieu Projecten	1	1
Sovon	3	6
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (BE)	1	1
Sportvisserij Nederland	1	1
Wageningen Marine Research	1	1

4.1 Menselijke activiteiten

Menselijke activiteiten zijn in het beheerplan ingedeeld in de volgende typen activiteiten:

- Categorie 1 - Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden.
- Categorie 2 - Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden.
- Categorie 3 - Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
- Categorie 4 - Niet-Wnb-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.
- Ontheffingen in het kader van de Wnb soortbescherming zijn niet meegenomen in de data-inventarisatie, zoals afgesproken met de opdrachtgever¹.

In de Westerschelde zijn er geen activiteiten die onder categorie 1 vallen, ook wel de 'nee-lijst' genoemd. De menselijke activiteiten betreffen activiteiten die vallen onder categorie 2, 3 en 4.

4.1.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

4.1.1.1 Civiele activiteiten

In de Westerschelde vinden er diverse civiele en andere economische activiteiten plaats waarvan significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. In Tabel 4-2 zijn de verschillende vormen van civiele activiteiten en economisch gebruik weergegeven en wordt inzicht gegeven in de beschikbaarheid van informatie en of deze informatie voldoende is voor een ecologische evaluatie van het beheerplan. De activiteiten en beoordeling worden toegelicht in de onderstaande paragrafen. De nummering in deze tabel komt overeen met de mappenstructuur en bestandslocaties op Box.

Tabel 4-2. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (civiele) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Civiele activiteiten	Informatiehouder	Cat.	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplan periode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
1	Onderhoud vaargeul van de Wielingen	RWS	2+3	A	A	A	A	B
2	Onderzoek & monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeheerende natuurbeschermingsorganisatie	RWS	2	A	A	A	A	B
3	Vooroever- en strandsuppleties	RWS	2	B	B	B	B	B
4	Schelpenwinning	RWS	2	B	B	A	C	B
5	Baggeren en storten	RWS	2+3	B	B	B	B	B

¹Ontheffingen in het kader van de soortenbescherming worden in deze inventarisatie niet meegenomen omdat het bij deze inventarisatie gaat om de gebiedenbescherming in het kader van de Wnb. In het beheerplan zijn ontheffingen in het kader van soortenbescherming ook niet opgenomen.

Nr	Civiele activiteiten	Informatiehouder	Cat.	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplan periode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
6	Zeezand- en grindoverslag	RWS	2	C	C	C	C	B
7	Warmtelozingen en koelwateronttrekkingen	RWS	2	A	A	A	A	A
8	Bestaande andere lozingen	RWS	2	A	A	A	A	B
9	Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer	Zeeland Airport BV. Vliegveld Midden Zeeland	2	B	B	B	B	B
10	Inspectie- en monitoringvluchten overheden	RWS	2	A	A	A	A	B
11	Muskusrattenbestrijding	Waterschap Scheldestromen	2	A	A	A	A	A
12	Jacht, beheer en schadebestrijding volgens de Flora- en faunawet	Faunabeheereenheid Zeeland	2	A	A	A	B	B
13	Regulier dijkbeheer en -onderhoud door het waterschap Scheldestromen	Waterschap Scheldestromen	2	B	B	B	A	A
14	Gebruik hovercraft	?	2	C	C	C	C	C

Onderhoud vaargeul van de Wielingen

Dit is een categorie twee en drie activiteit. Deze activiteit valt onder categorie drie wanneer er jaarlijks meer dan 300.000 m³ wordt gebaggerd en de baggerfrequentie hoger ligt dan om de anderhalf à twee jaar. Is dit niet het geval, dan valt deze activiteit onder categorie twee.

De vaargeul Wielingen is de belangrijkste scheepvaartroute die toegang geeft tot de Westerschelde via de Vlakte van de Raan. Conform het Verruimingsverdrag van 1995 bedraagt het interventiepeil voor het baggeren van de drempel oost van de boeien Wielingen 2' – Wielingen 3 - 15,1 meter GLLWS (Gemiddeld Laag Laag Water bij Springtij), hetgeen overeenkomt met -14,9 meter LAT (Lowest Astronomical Tide). Wanneer metingen uitwijzen dat dit niet wordt gehaald, dient er gebaggerd te worden. De onderhoudsbaggerwerken dienen om de anderhalf à twee jaar te gebeuren.

De vrijstellingsvoorwaarden zijn gebaseerd op de vergunningvoorschriften die beschreven zijn in de vergunning NB-wet 1998; Onderhoudsbaggerwerkzaamheden Wielingen. De onderstaande maatregelen geven een overzicht van de projectbeschrijving. Voor de overige voorwaarden wordt verwezen naar het beheerplan, bijlage 4 (Rijkswaterstaat Zee en Delta, 2016).

- Het project dient conform de beschrijving in paragraaf 6.2.2 van het beheerplan, de kaart in figuur 6.1 (zie beheerplan) en de passende beoordeling van onderhoudsbaggerwerken ter hoogte van de Wielingen (Arcadis, 2010), uitgevoerd te worden:

- De onderhoudsbaggerwerken vinden om de anderhalf à twee jaar plaats. Het gaat hierbij om het baggeren (en weer terugstorten) van maximaal 300.000 m³ in situ per jaar.
- De baggerwerkzaamheden nemen meestal twee tot vijf weken in beslag, verspreid over enkele campagnes die gepland worden op het moment dat de streefdiepte in het gebied Wielingen niet kan worden gegarandeerd.

De informatie van deze activiteit is aangeleverd door RWS in samenwerking met het Vlaams Gewest. Het betreft de volgende informatie:

- Informatie over de locaties van de baggerwerkzaamheden. Deze informatie is aangeleverd in de vorm van kaarten
- Informatie over de in situ baggervolumes
- De jaartallen en weken van de onderhoudswerkzaamheden t/m 2021
- Informatie over de wijziging van de activiteit en bevestiging dat de maximale omvang, verspreidingslocatie, intensiteit en timing van de verspreidingsactiviteit ongewijzigd blijven.

In het kader van categorie drie is er tijdens de beheerplan periode is één Wnb-vergunning verstrekt voor de aanleg van een maatwerkgeul in Wielingen. Het onderhoud van deze maatwerkgeul wordt uitgevoerd worden door het Vlaams Gewest. Het onderhoud voldoet aan de vrijstellingsvoorwaarden en is daarom niet Wnb-vergunningplichtig.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een ecologische evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)

Dit is een categorie 2 activiteit. Voor monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier) gaat het om activiteiten zoals het inventariseren van kokkelbestanden, bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren. Deze activiteiten vallen onder het programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) en de Wettelijke onderzoekstaken (WOT). De TBO's voeren de broedvogeltellingen uit en rapporteren dit aan Sovon. De watervogeltellingen worden uitgevoerd door Delta Milieu Projecten (DMP) in opdracht van Rijkswaterstaat.

De volgende voorwaarden zijn in het beheerplan opgenomen:

- Afval en onderzoeksmaterialen mogen niet worden achtergelaten om te voorkomen dat soorten verstrikt raken.
- Verstoring dient te worden voorkomen door het gebruik van geluidsapparatuur te beperken en een afstand van 500 meter tot vogelconcentraties aan te houden.
- Mogelijk aanwezige groepen zeehonden mogen niet dichterbij dan tot een afstand van 1200 meter benaderd worden. In de broedtijd (1 april tot en met 15 juli) mogen er geen metingen op schorren en binnendijkse gebieden plaats vinden.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Informatie over de MWTL monitoring- en onderzoeksactiviteiten zoals locatie, datum en type onderzoek kan gevonden worden op Waterinfo Extra².
- Informatie over de watervogels kan gevonden worden op de website van Sovon³ en Waterinfo Extra.

² <https://waterinfo-extra.rws.nl/monitoring/>

³ <https://www.sovon.nl/nl/watervogels>

- Informatie over overtredingen van de voorwaarden kunnen worden opgevraagd bij de RUD, deze wordt 3 jaar bepaald en zal dus niet volledig zijn voor de gehele beheerplanperiode. De RUD geeft aan weinig overtredingen te zien.

Er zijn voor zover bekend tijdens de beheerplanperiode geen nieuwe vergunningen in het kader van de Wnb door LNV uitgegeven voor monitoring- en onderzoeksactiviteiten.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een ecologische evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Vooroever- en strandsuppletie

Dit is een categorie 2 activiteit. Voor het volledige overzicht van vrijstellingsvoorwaarden wordt verwezen naar het beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016).

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- In 2005 is een geulwandsuppletie in de geul het Oostgat is uitgevoerd in 2005 (t.h.v. Zoutelande, ca 2,5 M m³), deze is in 2009 tot Westkapelle verlengd (ca. 6,3 M m³)
- Ter hoogte van Westkapelle wordt sinds 2014 jaarlijks zand gestort (ca. 200.000 m³), afkomstig uit baggeronderhoudswerkzaamheden van de vaargeul in de Sardijngeul (tussen Dishoek en Vlissingen)
- Alle vrijstellingsvoorwaarden worden nageleefd. De suppletie en de zandwinning worden door het team Onderzoek en Monitoring Kustlijnzorg voorbereid (conditionering)
- De RUD Zeeland geeft aan dat er de afgelopen jaren ongeveer 20 trajecten zijn geweest. Dit is conform afspraken uitgevoerd.

Tijdens de beheerplanperiode is er geen Wnb-vergunningen verleend door LNV en provincie Zeeland voor vooroever- en strandsuppletie.

Omdat nog niet alle informatie ontvangen is over deze activiteit kan op dit moment een ecologische evaluatie gedeeltelijk worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Schelpenwinning

Dit is een categorie 2 activiteit. De schelpen die gewonnen worden, bestaan uit fossiele schelpen van bijvoorbeeld kokkels, mosselen, nonnetjes en gapers. De aanvraag voor schelpenwinning verloopt via Rijksvastgoeddienst, waarbij de ontgrondingvergunning via RWS loopt.

Schelpenwinning kan worden vrijgesteld van de vergunningplicht als:

- Winning plaatsvindt op een afstand >1200 meter van rust- en zooggebieden van zeehonden en vogelbroedkolonies.
- Winning niet plaatsvindt in de nabijheid (100 meter) van levende schelpenbanken.
- Het ontgronden gelijkmatig gebeurt en tot geen grotere diept dan 3 meter beneden het oppervlak van de omliggende bodem.
- Per jaar er niet meer gewonnen wordt dan 40.000 m³ schelpen.

De volgende gegevens zijn ontvangen:

- Hoeveelheid gewonnen schelpen in kuub voor de jaren 2016-2021. Hierin is te zien dat er alleen in 2021 een totaal aan 14.334 m³ schelpen is gewonnen. In de voorgaande jaren zijn er geen schelpen gewonnen in de Westerschelde.
- Tijdens de beheerplanperiode zijn er geen Wnb- of Waterwetvergunningen afgegeven.

De gegevens over het naleven van de voorwaarden ontbreekt. De RUD geeft aan dat deze activiteit niet veel plaatsvindt er zodoende ook geen overtredingen worden waargenomen. De data bevestigt dat de activiteit niet veel heeft plaatsgevonden, echter is niet uit de data te halen of alle voorwaarden worden nageleefd.

Door het ontbreken van informatie over het naleven van de voorwaarden is een gedeeltelijke ecologische evaluatie mogelijk.

Baggerwerkzaamheden (inclusief storten)

Deze activiteit valt onder categorie twee en drie. Wanneer er aan de onderstaande vrijstellingsvoorwaarden wordt voldaan, betreft het een categorie twee activiteit. Wanneer er niet aan de vrijstellingsvoorwaarden wordt voldaan vallen de activiteiten onder categorie drie.

De vrijstellingsvoorwaarden zijn gebaseerd op grond van de indertijd verleende Waterwetvergunningen. De volgende voorwaarden worden hierin aangegeven:

- de maximale hoeveelheden te baggeren en storten materiaal;
- de exacte stortlocaties.

De reguliere bagger- en stortactiviteiten zijn volgens de indertijd hierin vermelde vergunningvoorschriften vrijgesteld van een Waterwet-vergunning. Voor de vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de Wnb is dan enerzijds van belang dat iedere uitbreiding in omvang, ruimte of tijd van de activiteit een toets aan de Wnb dient te doorlopen en anderzijds dat in de Nadere Effect Analyse (NEA) is geconstateerd dat er geen significante verstoring van vogels optreedt als gevolg van regulier baggeren en storten (Lubbe et al., 2011).

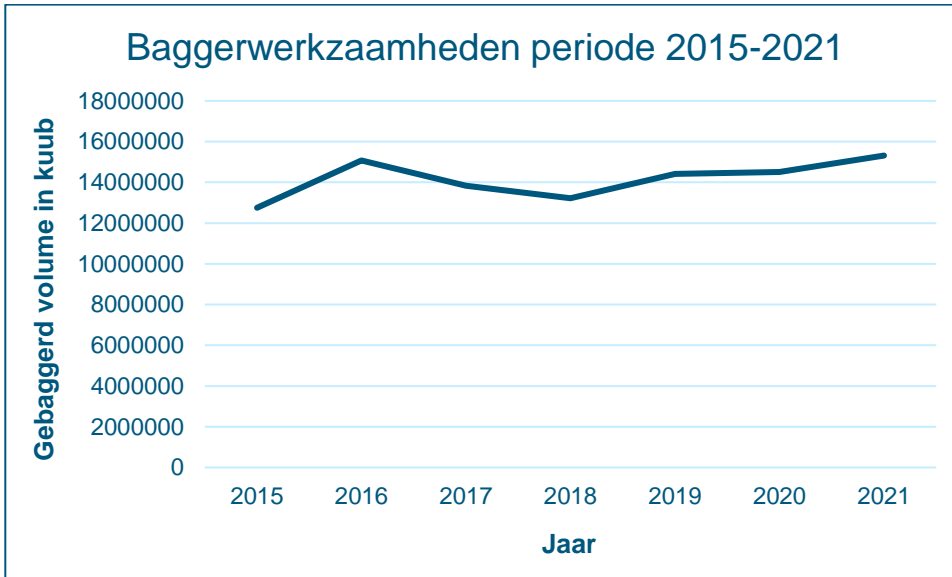
Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld over de periode van 2015-2021:

- Aantal bagger- en stortactiviteiten
- Verspreidingslocaties
- Verleende vergunningen
- Bagger- en/of stortfrequentie
- Hoeveelheid baggerspecie (m³)

In totaal zijn er 12 Wnb vergunningen actief in de periode van 2015-2021, waarvan het bij 1 onduidelijk is of hier een Wnb vergunning voor is uitgegeven.

In Figuur 4-1 is het totaal gebaggerd volume over de periode van 2015-2022 weergegeven. Hierin is te zien dat het jaarlijks gebaggerd volume tussen de 12.000.000 en 16.000.000 kuub ligt. In 2016 en 2021 zijn de hoogste baggervolumes gemeten.

De handhavers in het gebied van RUD Zeeland zien een toename in deze activiteit in de periode 2018-2021. Er worden weinig overtredingen waargenomen, echter kan er ook niet continu op gehandhaafd worden.

Figuur 4-1 Westerschelde: totaal gebaggerd volume in kuub in de periode van 2015-2021

Doordat de vrijstellingsvoorwaarden lastig zijn te handhaven, is het niet duidelijk of de vrijstellingsvoorwaarden worden nageleefd en is een gedeeltelijke ecologische evaluatie mogelijk.

Zeezand- en grindoverslag

Dit is een categorie 2 activiteit. Er is geen informatie vanuit RWS ontvangen over niet-vergunde activiteiten. Er zijn 6 Waterwetvergunningen voor het storten van zand afgegeven.

Door het ontbreken van informatie is een ecologische evaluatie niet mogelijk.

Warmtelozingen en koelwateronttrekkingen

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over warmtelozingen en koelwateronttrekkingen is opgevraagd bij RWS Zee en Delta (ZD). Het betreft vergunningen die via de Waterwet zijn verleend. Bestaande warmtelozingen kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die op grond van de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels) en dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond. De bestaande koelwateronttrekkingen kunnen worden vrijgesteld van de Wnb-vergunningplicht onder de voorwaarde dat de juiste voorzorgsmaatregelen in acht worden genomen om te voorkómen dat er vissen mee worden gezogen bij de koelwaterinname.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er vinden weinig warmtelozingen en koelwateronttrekkingen plaats
- Tijdens de beheerplanperiode zijn 10 Waterwetvergunningen en/of wijzigingen afgegeven voor deze activiteit sinds 2016
- Het aantal lozingen en onttrekkingen is niet significant veranderd
- Er is weinig zicht op naleving van de voorwaarden, er wordt af en toe een steekproef gedaan (anekdotische informatie). Hierover zijn geen gegevens ontvangen.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Bestaande lozingen van stoffen

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over lozingen is opgevraagd bij RWS Zee en Delta (ZD) en ontvangen. Dit betreft vergunningen die via de Waterwet zijn verleend. Bestaande lozingen kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die bij of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels) en dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond en dat er geen kans bestaat op het lozen van exotische flora- en/of faunasoorten.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Overzicht met Waterwetvergunningen over gehele beheerplanperiode ontvangen
- Tijdens de beheerplanperiode zijn 22 nieuwe Waterwetvergunningen afgegeven
- Er zijn tijdens de beheerplanperiode 2 vergunningen gewijzigd. De 2 vergunningen zijn niet in hoeveelheid of omvang significant gewijzigd ten opzichte van de originele vergunning.
- Er is weinig zicht op naleving van de voorwaarden, er wordt af en toe een steekproef gedaan. Hierover zijn geen gegevens ontvangen.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een ecologische evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Dit is een categorie 2 activiteit. Deze activiteit heeft voornamelijk betrekking op kleine vliegtuigen, zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen. Net zoals bij de activiteit inspectie- en monitoringvluchten geldt er een minimale vlieghoogte van 300 meter.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Vliegveld Midden-Zeeland houdt de bewegingen van alle vertrekkende en gelande vliegtuigen bij met de daarbij horende start- en landingsrichting, dit wordt sinds 2018 bijgehouden op de website van CBS⁴
- Waar een vliegtuig zich bevindt in het Zeeuwse luchtruim wordt niet bijgehouden
- Iedereen is op de hoogte van de minimale vlieghoogte, deze voorwaarde is ook opgenomen in een gedragscode. Volgens Vliegveld Midden Nederland houdt men zich hier goed aan
- De RUD Zeeland geeft aan dat, wanneer zij actief zijn in het Natura 2000-gebied en er een overtreding wordt waargenomen, het nummer van het vliegtuig wordt geregistreerd en gemeld aan de Dienst Luchtvaart (sporadische informatie). De aantallen overtredingen zijn niet beschikbaar.

Doordat er geen gegevens zijn van het aantal vertrekkende en gelande vliegtuigen uit 2016 en 2017, er geen gegevens zijn over waar ze zich in het luchtruim bevinden en overtredingen, kan een gedeeltelijke ecologische evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Inspectie en monitoringvluchten overheden

Dit is een categorie 2 activiteit. Diverse diensten van Rijkswaterstaat, provincies en Nationale Politie, landelijke eenheid, Dienst infra voeren inspectie- en monitoringvluchten uit boven Natura 2000-gebieden of geven opdracht aan derden voor het uitvoeren hiervan. Hierbij geldt dat als men zich aan de minimale vlieghoogte van 300 meter houdt en het broedseizoen en de gevoelige winterperiode voor vogels worden ontzien met laagvliegen, deze vluchten zonder vergunning uitgevoerd kunnen worden.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Bij vliegveld Midden-Zeeland zijn gegevens aanwezig over de vertrekkende en gelande vliegtuigen.
- Er zijn jaarrapportages beschikbaar van Delta Milieu Projecten (DMP)⁵.

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/60058ned>

⁵ <https://deltamilieuprojecten.nl/rapporten/>

- Sinds 1994/1995 vinden er vrijwel maandelijks vliegtuigtellingen plaats voor zeehonden (zie bijlage A2 voor meer detail).
- Voor het tellen vanuit een vliegtuig is het nodig om op 150 meter te vliegen in plaats van op 300 meter. Daarnaast wordt er ook in het broedseizoen en gevoelige wintermaanden geteld.
- De RUD geeft aan dat, wanneer zij actief zijn in het Natura 2000-gebied en er een overtreding wordt waargenomen, het nummer van het vliegtuig wordt geregistreerd en gemeld aan de Dienst Luchtvaart (sporadische informatie).

Gebaseerd op deze data kan een ecologische evaluatie worden uitgevoerd, echter missen de overtredingsgegevens (Tabel 4-2).

Muskusrattenbestrijding

Dit is een categorie 2 activiteit. De data over muskusrattenbestrijding zijn opgevraagd bij Waterschap Scheldestromen. Sinds 1984 vinden er landelijke registraties plaats van de vangsten van muskus- en beverrat.

In het beheerplan zijn de volgende voorwaarden opgenomen:

- Betreding van het gebied vindt plaats in overleg met de terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie en/of eigenaar van het gebied en op basis van de gedragscode.
- Om verstoring van broedende vogels te voorkómen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden.
- Het (ver)plaatsen en controleren van de genoemde vangmiddelen is alleen toegestaan in de periode tussen zonsopkomst en zonsondergang.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Gegevens over de gehele beheerplanperiode zijn ontvangen.
- Sinds 1 januari 2022 wordt er gewerkt met een nieuw landelijk systeem waarin alle bestrijdingsorganisaties de vangsten en bijvangst registreren. Er worden alleen dode bijvangsten geregistreerd. Daarnaast worden ook het gemonitord gebied, de vanglocaties en de vangmiddelen geregistreerd. Het is mogelijk om vanuit het landelijke systeem te rapporteren.
- Sinds het jaar 2000 is het aantal landelijke vangsten van muskusratten sterk afgenomen. Voor de Westerschelde zijn deze vanaf 2020 juist weer toegenomen (van 2015 – 2019 schommelt rond de 400, vanaf 2020 naar 747 en in 2021 naar 1038 vangsten).
- Indien het, naar aanleiding van een melding of vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten, gedurende het broedseizoen toch noodzakelijk is het gebied te betreden, gebeurt dit in overleg met de terreinbeheerder.
- De RUD Zeeland ontvangt over deze activiteit weinig meldingen, omdat er weinig overtredingen zijn.

Met de beschikbare informatie over het aantal vangsten en bijvangsten kan een evaluatie worden uitgevoerd (Tabel 4-2).

Jacht, beheer en schadebestrijding

Dit is een categorie 2 activiteit. In de Westerschelde gaat het vooral om jacht op en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan Natura 2000-gebieden (externe werking). Overig beheer en schadebestrijding vindt plaats in de vorm van het reguleren van de populatie overzomerende grauwe ganzen (zowel het rapen/prikken van eieren als het vangen en doden van grauwe ganzen).

In het beheerplan zijn strikte en uitgebreide voorwaarden gesteld aan deze activiteit. In deze voorwaarden komt onder ander voor in welke periode er ver- en bejaagd mag worden, hoeveel personen er aanwezig mogen zijn en de hoeveelheid dieren die geschoten mogen worden.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Bij Rijkswaterstaat, Provincie Zeeland en RUD Zeeland wordt hier geen informatie of data over bijgehouden.
- Door de Faunabeheer-eenheid Zeeland wordt bijgehouden hoeveel dieren er jaarlijks worden afgeschoten, hoeveel ganzen gevangen worden en hoeveel eieren er geprikt worden; dit wordt bijgehouden in het Fauna Registratie Systeem (FRS) (*NatuurNetwerk FaunaRegistratie Systeem*, z.d) en in jaarrapportages.
- Op de website van de Faunabeheer-eenheid⁴ kunnen alleen de rapportages van 2017-2018 en van 2020 worden geraadpleegd.
- Er zijn gegevens beschikbaar over het aantal dieren dat jaarlijks wordt geschoten. Afschieten vindt niet plaats in Natura 2000-gebieden. Ook zijn er gegevens beschikbaar van het aantal ganzen dat is gevangen (tussen 2010 – 2020) en het aantal eieren dat is geprikt in de jaren 2006 – 2021.
- In Natura 2000-gebieden wordt het prikken van eieren uitgevoerd door de TBO's. Er is geen informatie beschikbaar over het opvolgen van de voorwaarden in het beheerplan.
- Jagen is niet toegestaan in de Westerschelde en er zijn in 2020 wel overtredingen gemeld. Daarbij gaat het om illegaal gebruik van een geweer en betreding van gesloten gebieden (jaarrapportage RUD, 2020). Voor de jaren 2016-2019 zijn er geen handavingsrapportages opgesteld, aangezien RUD Zeeland in 2020 is begonnen met het opstellen van de rapportages.

Aangezien er data van verschillende jaartallen ontbreken en er alleen globale informatie is over overtredingen, kan er gedeeltelijk een evaluatie uitgevoerd worden met betrekking tot deze activiteit (Tabel 4-2).

Regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken door waterschappen

Dit is een categorie 2 activiteit. Over regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken is data opgevraagd bij het Waterschap Scheldestromen. De ontvangen informatie bevat een overzicht van de uitgevoerde beheer- en onderhoudsactiviteiten en de locaties.

De werkzaamheden omvatten onder andere de volgende activiteiten:

- Beheer en onderhoud van kunstwerken/gemalen, zoals steenbestortingen;
- Aanleg, beheer en onderhoud van een vistrap. Hierbij worden ook de vistellingen gedaan.
- Beheer en onderhoud van waterkering.
- Maaien van duikers, bermen en waterlopen/waterkeringen.
- Werkzaamheden voor recreatieve voorzieningen (bv. het plaatsen en ophalen van dixies (tijdelijke toiletten), het legen van afvalbakken en onderhoud aan de aanlegsteigers).
- Baggerwerkzaamheden.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Waterschap Scheldestromen geeft aan dat de voorwaarden in het beheerplan worden nageleefd.
- Wanneer relevant worden er ecologische quickscans uitgevoerd door de eigen ecologen voordat de werkzaamheden plaatsvinden.
- Overtredingen worden in principe geregistreerd door RUD Zeeland. In de jaarrapportage (RUD, 2020) met een overzicht van de overtredingen voor het jaar 2020 is echter niets opgenomen over overtredingen met betrekking tot beheer en onderhoud activiteiten.
- Er is een jaarkalender beschikbaar voor 2021 en 2022 met werkzaamheden die jaarlijks plaatsvinden. Van voorgaande jaren is niet veel bijgehouden en zijn er vóór 2020 geen rapportages van overtredingen beschikbaar.
- Dit geldt voor beheer en onderhoud zoals maaien, baggeren maar ook van de gemalen en waterlozingen van de gemalen.

Met de beschikbare informatie kan een evaluatie gedeeltelijk uitgevoerd worden (Tabel 4-2). De informatie tussen 2016-2020 van een aantal werkzaamheden is niet aanwezig, wat het uitvoeren van een evaluatie bemoeilijkt.

Gebruik hovercraft

Dit is een categorie 2 activiteit. In het beheerplan is opgenomen dat er in de Westerschelde op onregelmatige basis een hovercraft kan worden ingezet bij onder andere waterbouwprojecten waarbij deze wordt gebruikt als vaartuig voor het overzetten van personen en het uitvoeren van surveys. Hovercrafts worden voortbewogen door grote ventilatoren en 'zweven' op het wateroppervlak, waardoor ze ook in ondiep water en op slikken en platen gebruikt kunnen worden. Het voorkomen van de hovercraft is daardoor niet beperkt tot de diepere vaargeul (Natura 2000-beheerplan Westerschelde).

Er is geen informatie bekend over deze activiteit. De geïnterviewden (RWS, Provincie Zeeland, Waterschap en RUD Zeeland) geven aan dat de hovercraft nooit op de Westerschelde is waargenomen. Dit kan ook een momentopname zijn of mogelijk door te weinig handhaving. In de praktijk blijkt dat er niet voldoende informatie is over de intensiteit en over de effecten op slikken en platen van deze activiteit. Ook is het niet bekend of aan de vrijstellingsvoorwaarden uit het Beheerplan (een afstand van < 1200 m van vogelconcentraties en rustende zeehonden) wordt voldaan.

4.1.1.2 Recreatie

In het beheerplan is opgenomen dat er op het water en op de platen verschillende vormen van recreatie plaatsvinden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen categorie 2 en categorie 4 activiteiten, waarbij categorie 2 activiteiten worden vrijgesteld onder voorwaarden en voor categorie 4 gelden mitigerende maatregelen. Ook gelden de voorwaarden uit het Toegangsbeperkingsbesluit (TBB).

Tabel 4-3 Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke activiteiten (recreatieve activiteiten). Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Recreatie	Informatiehouder	Cat.	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
15	Recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboot, jetski, waterski), binnen de op grond van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), Provinciale Milieuvordering Zeeland en Scheepvaartreglement Westerschelde aangewezen locaties	Jachthaven en RUD	2	B	B	B	C	C
16	Kitesurfen binnen de op grond van de APV en Scheepvaartreglement Westerschelde aangewezen locaties	Kitesurfvereniging	2	B	C	A	B	A
17	Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen	Jachthaven en RUD	4	C	C	B	C	C
18	Recreatievaart: windsurfen op de locaties Kaloot, Hoek van Baarland, Veerhaven, Perkpolder, Paulinapolder, Hoofdplaat-west, Breskens-west, Verdrongen Zwarte Polder en Cadzand-Bad	Windsurfschool Zeeland en RUD	4	B	C	C	C	B
19	Recreatievaart: kanoën en waterfietsen	Kano vijver, Buiten Actief en RUD	4	B	C	C	C	B
20	Recreatievaart: steigerovernachtingen	Jachthaven en RUD	4	C	C	C	C	B
21	Recreatievaart: vrij ankeren	Jachthaven en RUD	4	B	B	B	C	B
22	Recreatievaart: rondvaarten	Rederij-dijkhuizen, Denick, De-atol, Scheldesafari, RUD	4	B	A	B	A	B

23	Sportvisserij vanaf boot	Sportvisserij- vereniging	4	B	C	A	A	B
24	Sportvisserij vanaf oever	Sportvisserij- vereniging	4	B	C	A	A	B
25	Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes	RUD	4	B	B	A	B	B

Recreatievaart > 20 kilometer per uur

Dit is een categorie 2 activiteit. Het gaat hier om motorboten, jetski's en waterskiërs.

De vrijstellingsvoorwaarden in het Natura 2000-beheerplan zijn als volgt geformuleerd:

Op grond van Rijksregelgeving (besluit van 4 november 1992 van de Minister van Verkeer en Waterstaat) is het in de Westerschelde op een aantal verspreid liggende locaties toegestaan om sneller dan 20 kilometer per uur te varen (niet in de vaargeulen en niet boven de platen). Jetskiën en waterskiën is op deze locaties ook toegestaan.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er zijn zes jachthavens in de Westerschelde
- Alleen WV Saeftinghe heeft informatie geleverd (over 2021). Dit is een getijdhaven bij het verdronken land van Saeftinghe
- De haven biedt ligplaats aan ongeveer 130 boten waarvan 40 procent zeilboten. Ongeveer een 20-tal boten gaat sneller dan 20 km/h. Een ruwe schatting van aantallen en frequenties; ongeveer 1/3 van de boten varen voornamelijk in de zomer frequent tot één keer per week gemiddeld. Een klein aantal leden, voornamelijk zeilers, vaart het hele jaar door.
- Er zijn geen specifieke snelvaartzones in het aangrenzende gebied bij de jachthaven. Er zijn in 1979 afspraken gemaakt met stichting "Het Zeeuwse Landschap", beheerder van "Het verdronken land van Saeftinghe", voor wat betreft de (water)recreatie in het gebied met als uitgangspunt dat er 'rekening gehouden wordt met de natuur'. Snellere boten varen via het Speelmansgat de Westerschelde op en kunnen daar snelheid maken.
- De RUD Zeeland kijkt niet naar de vaarsnelheid, dit is een lastig te handhaven activiteit.

Er is informatie van één jachthaven beschikbaar, waardoor een evaluatie deels mogelijk is (Tabel 4-3).

Kitesurfen

Dit is een categorie 2 activiteit. Kitesurfen is het hele jaar toegestaan in de Westerschelde.

De vrijstellingsvoorwaarden in het Natura 2000-beheerplan zijn als volgt:

- Kitesurfen is alleen toegestaan binnen de daartoe in dit beheerplan aangewezen zones (zie figuur 4.3 in het beheerplan voor een kaart van de toegestane kitesurfgebieden).
- De overheid is verantwoordelijk voor het aanbrengen van de markeringen, in de vorm van betonning op de hoekpunten van de locaties en informatieborden voor de gebruikers aan wal, het onderhoud hiervan en de voorlichting aan gebruikers. Indien de zone niet of onvoldoende wordt gemarkeerd, vervalt vanuit de Wnb de toestemming om hier te kitesurfen en is de individuele kitesurfer in overtreding.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- In dit gebied zijn 8 kitesurflocaties: Borssele (de Kaloot), Terneuzen (put van), Paulina polder, Breskens Oost, Cadzand-bad Vlamingolder, Cadzand – Bad west, Groot Valkenisse en Baarland. Zie spotkaart⁶.
- De locatie bij Vlissingen is vervallen, in verband met de scheepvaart is die locatie te gevaarlijk.
- De RUD Zeeland geeft aan dat de locatie bij Cadzand – Bad west een probleem was, maar het vak is verplaatst en sindsdien blijven de kitesurfers binnen het vak.
- Of er gekite kan worden hangt af van de windrichting (west tot zuid tot zuidoost) en windkracht (3 bft tot 8 bft). Dit kan dus per dag en per maand/jaar verschillen.
- Kitesurfen is niet op alle plekken toegestaan en er vinden wel overtredingen plaats, alleen doordat de markering is niet overal op orde is, valt de activiteit lastig te handhaven.

Met de beschikbare informatie kan een evaluatie gedeeltelijk uitgevoerd worden (Tabel 4-3). Er kan geen volledige evaluatie uitgevoerd worden, omdat er geen data beschikbaar is van de hoeveelheid kitesurfers per kitesurflocatie. Daarnaast is het niet duidelijk of de aantallen zijn gewijzigd sinds 2016.

Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er zijn 6 jachthavens in de Westerschelde
- Alleen WV Saefthinghe heeft informatie geleverd (over 2021). Dit is een getijdhaven bij het verdrongen land van Saefthinghe
- De haven biedt ligplaats aan ongeveer 130 boten waarvan 40% zeilboten. De meeste daarvan varen niet sneller dan 20 km/h. Een ruwe schatting van aantallen en frequenties; ongeveer 1/3 van de boten varen voornamelijk in de zomer frequent tot één keer per week gemiddeld. Een klein aantal leden (< 10, voornamelijk zeilers) vaart het hele jaar door.
- Bij het varen buiten de haven komt men in het Speelmansgat terecht, hier wordt voor “kleine” tochtjes door de leden regelmatig gevaren, vooral in de zomerperiode. Zeilers zijn de meest frequente vaarrecreanten in het Speelmansgat. De kleinere zeilboten beperken zich vaak tot het relatief veilige vaarwater van het Speelmansgat. De grotere zeilboten maken tochtjes (2 a 3 uur) gedurende een getijde in een wat ruimer gebied, meestal beperkt zich dat tussen Hansweert en het nauw van Bath.

Er is informatie van 1 jachthaven beschikbaar, waardoor een evaluatie deels mogelijk is (Tabel 4-3).

Recreatievaart: windsurfen

Het gaat hierbij om windsurfen op de locaties Kaloot, Hoek van Baarland, Veerhaven, Perkpolder, Paulinapolder, Hoofdplaat-west, Breskens-west, Verdrongen Zwarte Polder en Cadzand-Bad.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Windsurfschool Zeeland geeft aan dat er geen windsurfscholen zijn in de Westerschelde en dat er wellicht windsurfers zelfstandig surfen bij Kaloot of Scheldeoord.
- De RUD Zeeland geeft aan dat er bijna niet gewindsurft wordt op de Westerschelde.

Met de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie gedeeltelijk uitgevoerd worden (Tabel 4-3). Dit komt omdat de activiteit in zo'n kleine mate plaatsvindt, dat de gegevens die er zijn een redelijke indicatie aangeven van mogelijke effecten op de ecologie.

Recreatievaart: kanoën en waterfietsen

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Het bedrijf Buiten Actief heeft laten weten dat zij alleen in de kreken rondom Groede (binnenwater) varen.

⁶ <https://kitesurfvereniging.nl/spotkaart/>

- De RUD Zeeland geeft aan dat er bij Saeftinghe door het Zeeuwse Landschap in Zaagdingen met kano's wordt gevaren, maar verder in het gebied vindt de activiteit nauwelijks plaats. Er zijn ook weinig overtredingen bekend.
- Waterfietsen vindt niet plaats in de Westerschelde.

Met de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie gedeeltelijk uitgevoerd worden (Tabel 4-3). Dit komt omdat de activiteit in zo'n kleine mate plaatsvindt, dat de gegevens die er zijn een redelijke indicatie aangeven van mogelijke effecten op de ecologie.

Recreatievaart: steigerovernachtingen

Dit is een categorie 4 activiteit. Er is vrijwel geen informatie beschikbaar over steigerovernachtingen, alleen over 2021 is summier informatie ontvangen. De RUD Zeeland heeft geen meldingen ontvangen over overtredingen en heeft er zelf ook geen geconstateerd.

Een ecologische evaluatie is niet mogelijk vanwege het ontbreken van informatie.

Recreatievaart: vrij ankeren

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- De RUD Zeeland geeft aan dat dit bijna niet plaatsvindt op de Westerschelde, waarschijnlijk vanwege de stroming in de Westerschelde.
- Er is een ankerverbod bij Hooge platen, maar dit verbod is niet goed aangegeven. Door de stroming blijven de markeringen namelijk niet goed liggen.
- De RUD Zeeland houdt het aantal overtredingen bij en geeft aan dat dit er zeer weinig zijn. De reden hiervan is dat de activiteit bijna niet plaatsvindt op de Westerschelde.

Met de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie gedeeltelijk uitgevoerd worden (Tabel 4-3). Er kan geen volledige evaluatie uitgevoerd worden, omdat er geen gegevens zijn van alle jaren sinds 2016 en er is geen informatie of deze activiteit is veranderd sinds het ingaan van het beheerplan.

Recreatievaart: rondvaarten

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er zijn 4 bedrijven die rondvaarten uitvoeren: Rederij-dijkhuizen (Vlissingen), Denick (Terneuzen), De- atol (doen ook zeehondensafari's) en Scheldesafari (zeehonden spotten).
- Rederij Dijkhuizen geeft aan dat ze (sinds 4 jaar) in juli en augustus op vrijdag en zaterdag 1 maal een rondvaart vanuit Vlissingen en incidenteel voor bedrijven/organisaties vanuit Vlissingen of Sloehaven doen. De route is afhankelijk van weer en getij.
- Denick geeft aan zo'n 30 rondvaarten per jaar te doen via een vaste route van Vlissingen naar de Sloehaven en soms vanuit Terneuzen voor de zeehondentochten. Er is een kleine afname in het aantal tochten te zien.
- Scheldesafari geeft aan dat er in het voorjaar, de zomer en herfst wordt gevaren en dat ze geen vaste route hebben. Ze doen inmiddels 300 tochten per jaar, het aantal tochten is sinds 2016 toegenomen.
- Volgens Provincie Zeeland zorgen commerciële organisaties voor verstoring van fauna (zeehonden) onder het mom van educatieve activiteiten, doordat ze bijvoorbeeld te dicht bij de zeehonden komen. Gidsen zijn niet altijd goed opgeleid. Deze activiteit vindt plaats bij Breskink/Dijkpolder.

Met de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie uitgevoerd worden (Tabel 4-3).

Sportvisserij vanaf boot en vanaf oever

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Vanuit jachthaven WV Saeftinghe zijn er zo'n 30 actieve sportvissers (boten) die vanuit de haven op de Westerschelde hun hobby uitoefenen.
- Sommige vissers gaan meerdere keren per week, anderen beperken zich tot de periodes wanneer er meer vis (najaar) of beter weer is (zomer).
- Er wordt het hele jaar door gevist, wel meer in de zomer- en herfstmaanden. Er vertrekken bijna elk weekend charters vanuit Vlissingen en Hansweert.
- De Sportvisserij vereniging geeft aan dat er in de Westerschelde rond de 100 individuele booteigenaren zijn. Daarnaast is het totale aantal sportvissers rond de 5.000-10.000 in de Westerschelde (dit betreft sportvisserij vanaf boot en oever).
- Er wordt vooral in de monding van de Westerschelde gevist, met vertrekpunten van Vlissingen, Breskens en Cadzand. Waarschijnlijk zit zo'n 80% van de vissers daar en in de rest van de Westerschelde zijn het vooral lokale sportvissers.
- Tot vóór Corona was er een afname van sportvisserij in de Westerschelde. In coronatijd is het weer wat toegenomen. Nu met de PFAS-problematiek⁷ zal de intensiteit waarschijnlijk weer afnemen.
- De RUD Zeeland geeft aan dat er geen sportvissersboten in de TBB-gebieden worden gesignaleerd.

Met de beschikbare informatie kan een gedeeltelijke ecologische evaluatie uitgevoerd worden (Tabel 4-3). De evaluatie kan gedeeltelijk worden uitgevoerd omdat er alleen gegevens zijn van het jaar 2021 en er geen registratiegegevens bekend zijn van de intensiteit en frequentie met betrekking tot de mogelijk toenemende trend (alleen visuele waarnemingen).

Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes

Dit is een categorie 4 activiteit. Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er vindt het hele jaar recreatie plaats op alle dijken.
- Enkele onderhoudswegen op de primaire keringen langs Westerschelde worden afgesloten voor doorgaand fietsverkeer. De wegen blijven toegankelijk voor kleinschalige recreatie via de dijkovergangen zoals ze dat ook waren voorafgaand aan de dijkversterkingswerkzaamheden van het Projectbureau Zeeweringen.
- De trappen (dijkovergangen) langs deze trajecten zijn op de kaart weergegeven. De beperking voor doorgaande fietsroutes wordt vaak opgelegd door een bepaalde uitvoering van het onderhoudspad (een bekleding die fietsen ontmoedigt).
- Aanpassing van wegbekleding, waardoor fietsen aantrekkelijker wordt, moet eerst aan bevoegd gezag worden voorgelegd, zodat kan worden geborgd dat dit niet voor significante verstoring zorgt. De komende zes jaar wordt er via monitoring bepaald of deze maatregel voldoende rust garandeert voor vogels langs de dijken.
- Provincie Zeeland ziet een enorme toename van activiteiten op de dijken (gemotoriseerd en ongemotoriseerd). Dit zijn visuele waarnemingen van de handhavers van de provincie.
- De RUD Zeeland heeft veel meldingen ontvangen over het verstoren van zeehonden. Om de verstoring tegen te gaan, is de RUD preventief aanwezig (als het potentieel druk wordt in het gebied) op locaties waar kwetsbare vogelsoorten en zeehonden aanwezig zijn.
- Naast verstoring zijn een meerdere overtredingen geconstateerd in 2020: het betreden van afgesloten geulen, het organiseren van een beachparty op een drooggevallen plaat en mountainbikers en crossmotoren in de buitendijks gelegen gebieden. In totaal zijn er in de Westerschelde in 2020 38 waarschuwingen gegeven en 3 proces-verbalen.
- Aan de kust van Walcheren is er een toename van het aantal strandtenten te zien sinds 2016 (bron: visuele waarneming handhavers RUD).

⁷ <https://www.rivm.nl/nieuws/pfas-in-westerschelde>

- Het handmatig rapen van kokkels is genoemd als zorgpunt door Provincie Zeeland. De voedselvoorraad van scholeksters komt (en is al) in gevaar. Om dit te voorkomen, zouden bepaalde platen en dijktrajecten afgesloten moeten zijn, maar in de praktijk is dit niet gebeurd. Specifiek zijn de locaties Baalhoek en Braakmanhaven genoemd, maar misschien zijn er nog meer locaties.
- Recreatie is over het algemeen toegenomen (o.b.v. visuele waarnemingen), maar wel minder dan in de Oosterschelde en het Veerse Meer. De recreatiedruk is het grootst tussen Cadzand en Breskens en tussen Westkapelle en Vlissingen, waar sprake is van stranden en duinen. Meer oostelijk langs de dijken gaat het meer om dijkrecreatie, fietsen, wandelen, honden uitlaten en recreatie door bewoners zoals zwemmen.

Met de beschikbare informatie kan een gedeeltelijke ecologische evaluatie uitgevoerd worden (Tabel 4-3).

4.1.1.3 Beroepsmatige visserij

Tabel 4-4 Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke activiteiten (Beroepsmatige visserij); A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Visserij	Informatiehouder	Cat.	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzingen	Naleving Voorwaarden
26	Handmatig spitten zee-aas	Sportvisserij Zuid-west Nederland Belangenbehartiger regio west	2	A	A	B	A	B
27	Specifieke vormen van visserij met vaste vistuigen (beroepsvisserij)	RVO	2	B	A	A	A	C

Handmatig spitten zee-aas

Dit is een categorie 2 activiteit. In het toegangsbeperkingsbesluit (TBB) zijn de spitvakken opgenomen voor handmatige zee-aaswinning. Gegevens en data over deze activiteit zijn opgevraagd bij de Belangbehartiging van regio West. In rapportages wordt duidelijk aangegeven waar er gespitt wordt inclusief de intensiteit hiervan. In 2020 en 2021 zijn er 90 vergunningen verleend voor het spitten van zee-aas in totaal voor de Oosterschelde en Westerschelde. In de praktijk wordt er meer gestoken in de Oosterschelde, maar harde data ter onderbouwing ontbreekt.

De Belangbehartiging van regio West heeft zelf een onderzoek gedaan bij de verleende vergunningen. In het onderzoek werden o.a. de volgende vragen gesteld:

- Waar mensen spitten op de Oosterschelde en Westerschelde;
- Welk spitvlak ze spitten;
- Hoe vaak mensen spitten;
- Wanneer in het jaar mensen spitten;
- Welke wormen ze spitten en of dat veranderd is over de jaren.

Op dit moment zijn de resultaten van het onderzoek nog niet gefilterd. Dit onderzoek kan opgevraagd worden bij de Werkgroep *zeegroente snijden, schelpdier rapen en zee-aas spitten* van de Provincie Zeeland.

De voorwaarden voor deze activiteit zijn:

- Het spitten van wormen mag uitsluitend plaatsvinden binnen de daartoe bestemde spitvakken en uitsluitend van zonsopgang tot zonsondergang (zie ook TBB).

- Er mag niet gespit worden op begroeide schorgebieden en zeegrasvelden, evenals op plaatsen waar vaste bodemlagen als veen en schelpenbanken aan de oppervlakte komen.
- Men mag niet dieper spitten dan tot 30 cm beneden de bovenkant van het slik.
- De ontgraven grond moet direct op de plaats van de ontgraving worden teruggelegd en gelijkmatig daarover worden verdeeld.
- De spitlocaties mogen alleen via bestaande dijkovergangen en/of per schip worden benaderd.
- Het spitten van zee-aas mag binnen een afstand van 500m gemeten zeewaarts uit de buitenteen der zeeweringen plaatsvinden.
- Het spitten mag niet geschieden binnen een afstand van 25m:
  - Uit de teen van de zeeweringen;
  - Rondom hoofden, dammen of andere buitendijks gelegen waterstaatswerken;
  - Van schelpdierpercelen.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er zijn 17 locaties waar gespit mag worden. De Westerschelde wordt minder intensief bezocht dan de Oosterschelde. Dit heeft meerdere redenen, zoals de aanwezigheid van PFAS in de Westerschelde en door de vaardrukke en in de Oosterschelde zijn er meer wormen te vinden.
- Deze activiteit is in intensiteit afgenomen, echter is in omvang hetzelfde gebleven. Het spitten vindt meestal plaats voor eigen gebruik.
- Vanuit de rapportages kan afgeleid worden dat er aan de voorwaarden wordt voldaan.
- Vrijstellingsvoorwaarden zijn niet te handhaven. De teen van de zeewering ligt in alle gevallen onder het slik en is niet aangegeven. Daarnaast is een afstand van 500 meter ook lastig in te schatten.
- Van de jaren 2016 t/m 2019 is niet bijgehouden hoeveel vergunningen er zijn verleend.
- Het spitten van zee-aas wordt opnieuw beoordeeld door Provincie Zeeland, aangezien het gezien wordt als de meest verstorende activiteit van de Westerschelde.

Met de beschikbare informatie kan een gedeeltelijke ecologische evaluatie uitgevoerd worden (Tabel 4-4). Er kan een gedeeltelijke evaluatie worden uitgevoerd omdat niet van alle jaren het aantal vergunningen bekend zijn.

Visserij met vaste vistuigen (beroepsvisserij)

In Westerschelde & Saeftinghe zijn de volgende vormen van visserij met vaste vistuig van toepassing:

- Visserij met schietfuiken (voorwaarden zijn geen activiteiten in niet toegankelijke gebieden en voldoen aan monitoringverplichting).
- Zegenvisserij (voorwaarde is geen activiteiten in niet toegankelijke gebieden).
- Staandwantvisserij (voorwaarde is voldoen aan monitoringverplichting en onderzoeksverplichting).
- Fuikenvisserij binnendijks (voorwaarden omvatten dat er geen activiteiten plaats mogen vinden in de broedtijd kustbroedvogels en ook niet tijdens hoogwater i.v.m. verstoring HVP-functie).

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Visserij met vaste vistuigen vindt het gehele jaar plaats.
- In de Westerschelde zijn 21 standaard-vergunningen afgegeven in de periode 2016-2021 voor het vissen met max. 180 schietfuiken/kubben/korven en een ankerkuil. Deze vergunningen mogen ook gebruikt worden bij Zeegat van Goeree en het Brouwershavense Gat.
- Er zijn 4 zegenvergunningen vergeven voor de Westerschelde.
- Voor staandwantvergunningen zijn er 4 vergunninghouders in de Westerschelde.
Er zijn voor de Westerschelde 2 vergunningen afgegeven waarbij alleen de betreffende vergunninghouder op de in de vergunning genoemde plekken (visvakken) mag vissen met de vaste vistuigen die in de vergunning zijn genoemd.

De beschikbare informatie dekt de beheerplanperiode en het gebied, alleen handavingsgegevens ontbreken. Daarom kan een ecologische evaluatie deels worden uitgevoerd (Tabel 4-4).

4.1.2 Vergunningsplichtige activiteiten (Categorie 3)

Een totaaloverzicht van alle Wnb-vergunningen die geldig zijn of waren tijdens de huidige beheerplanperiode (2016-2022), is weergegeven in de data-inventarisatie Exceltabel, zie bijlage A2.

Vanuit LNV zijn er 27 vergunningen verleend voor verschillende activiteiten:

- Civiele werken en economisch gebruik
  - Baggerwerkzaamheden, 7 vergunningen;
  - Zandwinning, 1 vergunning;
  - Heien, 1 vergunning;
  - Stortingen, 2 vergunningen
  - Transmissiesysteem, 1 vergunning.
- Visserij
  - Garnalenvisserij, 11 vergunningen;
  - Ensisvisserij, 2 vergunningen;
  - Mosselzaadvissers, 1 vergunning.
- Natuurrealisatie
  - Verlenging realisering estuariene natuur, 1 vergunning.

Vanuit Provincie Zeeland zijn er 18 vergunningen verleend voor verschillende activiteiten:

- Civiele werken en economisch gebruik
  - Baggerwerkzaamheden, 5 vergunningen;
  - Vooroeverwerkzaamheden (aanvullen vooroever met granulair materiaal, bestorten vooroever en vooroeververdediging), 3 vergunning;
  - Aanleggen strekdammen en monitoringsactiviteiten, 3 vergunningen.
- Recreatie
  - Gebiedsbescherming, 1 vergunning.
- Windparken
  - Realiseren windturbines, 3 vergunningen;
  - Verwijderen van windturbines, 1 vergunning.
- Overige
  - Zandwinning en storting, 1 vergunning;
  - Bouw veldstation, 1 vergunning.

4.1.3 Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen

4.1.1.1 Monitoringsgegevens van menselijk activiteiten

Voor de volgende activiteiten geldt dat de monitoringsgegevens (intensiteit, locatie, datum etc.) van de activiteit grotendeels ontbreken of niet zijn aangeleverd:

- Vooroever- en strandsuppleties
- Baggeren en storten
- Schelpenwinning
- Zeezand- en grindoverslag
- Recreatievaart

Aanbeveling

Voor de genoemde civiele activiteiten is het maar deels gelukt om de juiste contactpersonen te bereiken. Het opvragen en aanleveren van informatie kan worden opgeschaald naar leidinggevenden van deze personen. Dat is deels al gebeurd, maar vooralsnog is niet alle informatie ontvangen. Daarnaast is er een (ecologisch) monitoringsplan opgesteld voor de uitvoering van vooroververdediging op 4 locaties. Mogelijk zou eenzelfde soort plan opgesteld kunnen worden voor voorover- en strandsuppleties.

Voor recreatievaart geldt dat er geen structurele monitoring van de frequentie en locaties plaatsvindt. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om informatie bij verschillende instanties zoals vliegvelden, verenigingen, bonden, verhuurbedrijven en dergelijke nog aanvullende gegevens op te vragen die inzicht kunnen geven in waar en hoe vaak genoemde activiteiten plaatsvinden. Dit heeft informatie opgeleverd, maar deze is niet compleet omdat niet iedereen reageert of informatie voorhanden heeft. In overleg met de OG zijn hier wellicht nog aanvullende acties mogelijk. Voor de volgende beheerplannen wordt er aanbevolen om een structureel monitoringsprogramma op te zetten om menselijke activiteiten goed in beeld te brengen.

4.1.1.2 Overtredingen

Om na te gaan of de voorwaarden die gesteld worden aan activiteiten onder categorie 2 en de mitigerende maatregelen onder categorie 4 in acht worden genomen, is het van belang om een goede registratie bij te houden van de overtredingen die plaatsvinden in de Westerschelde. Deze registratie wordt uitgevoerd door de RUD Zeeland. Hierbij worden de volgende gegevens geregistreerd: adres (straat, huisnummer, plaats), XY-coördinaten, hoofdgroep wetgeving (SR, Wnb), subgroep (wat verboden is; bijvoorbeeld afval dumpen), gedraging/constatering, waarschuwing, proces verbaal, melding, verbalisant, feitnummer en het aantal combibonnen.

De data worden voor drie jaar bewaard en door de privacywetgeving en strafrechtelijke informatie is het niet mogelijk om de gegevens openlijk te delen. Wel is er in 2021 (voor de eerste keer) een jaarrapportage opgesteld door de Kerngroep Toezichtkringen Natuurhandhaving Zeeland, waarin een samenvatting is gegeven van de overtredingen in het voorgaande jaar (RUD, 2020). Dit is niet per Natura 2000-gebied gedaan, maar per handavingsproject. In de rapportage van 2020 is het project Toezicht en Handhaving TBB Oosterschelde en Westerschelde & Saefinghe opgenomen en zijn er wel meer specifieke gegevens over de Westerschelde te vinden met betrekking tot bepaalde activiteiten (zoals wild oogsten, betreding van gesloten gebieden en recreatie).

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om te verzoeken om alle persoonsgevoelige informatie uit de dataset te halen en alleen informatie over de XY-coördinaten, hoofdgroep wetgeving, subgroep, gedraging en constatering vrij te geven. Hierbij is de beschikbaarheid van de gegevens over de gehele beheerplanperiode noodzakelijk.

De jaarlijkse rapportage met een overzicht van de overtredingen per Natura 2000-gebied is zeer nuttig voor de evaluatie. Aangezien het hier over een samenvatting gaat, is inzicht in de gehele dataset noodzakelijk.

4.1.4 Nee-lijst en nieuwe activiteiten

Nee-lijst

Tijdens het opstellen van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Westerschelde zijn er menselijke activiteiten geïdentificeerd die kunnen plaatsvinden zonder mitigerende maatregelen, voorwaarden of vergunningen. Deze activiteiten zijn overzichtelijk gemaakt in de 'Nee-lijst' (zie Bijlage A2). Tijdens de data-inventarisatie en procesevaluatie is er getracht om antwoord te krijgen op de volgende vraag:

Zijn er activiteiten op de "nee-lijst" die nu mogelijk toch significante gevolgen hebben?

(Door bijvoorbeeld wijzigingen in aard, omvang, intensiteit, plaats en duur of door nieuwe inzichten in de beoordeling van effecten of vanwege cumulatieve effecten).

De geïnterviewde partijen voor deze activiteiten zijn de RUD Zeeland, Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen en RWS. Deze partijen geven aan dat er van de 'Nee-lijst' activiteiten geen data of informatie beschikbaar is. Wel is er door de gesprekken met deze partijen van alle activiteiten een overzicht of ze zijn afgenomen, gelijk gebleven of zijn toegenomen in de beheerplanperiode. Bij sommige activiteiten (zie Bijlage A2) lijken negatieve effecten niet (meer) op voorhand te zijn uitgesloten, waardoor het belangrijk is om meer inzicht te krijgen in deze activiteiten.

Nieuwe activiteiten

In de evaluatie van het beheerplan dienen niet alleen de activiteiten die in het beheerplan beschreven zijn geëvalueerd te worden, maar dient ook rekening worden gehouden met nieuwe activiteiten die zich gedurende de looptijd van het beheerplan hebben voorgedaan.

Daarom is het voor de evaluatie van belang om een overzicht te hebben van de nieuwe activiteiten en de aard, omvang, tijdstip, duur en planning van in de huidige beheerplanperiode **nieuwe** activiteiten, evenals plannen en/of projecten in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Het is mogelijk dat de nieuwe activiteiten vergunde activiteiten betreffen. In het geval van vergunde activiteiten is het van belang om inzicht te krijgen hoeveel Wnb-vergunningen zijn verleend en of er overtredingen hebben plaatsgevonden.

Tijdens de data-inventarisatie en interviews zijn de volgende nieuwe activiteiten geïdentificeerd:

- Drones
- Vliegers (groter en wedstrijd gesignaleerd)
- Buitendijks crossen en quads
- Paviljoenen op de dijken
- Paramotor/deltavliegen (vliegende objecten met een kleine motor)
- Restaurant (o.a. picknicks bij laag water op platen)

Verder wordt aangegeven dat in Zeeuws-Vlaanderen op steeds meer plekken paviljoens op de dijken komen (in Terneuzen bijvoorbeeld) en recreatie-ondernemingen nemen toe.

Aanbeveling

Voor de Nee-lijst en nieuwe activiteiten wordt separaat aan dit rapport een advies opgesteld (met aanbevelingen) door RHDHV voor het ophalen van de benodigde gegevens om een ecologische evaluatie op basis van deze activiteiten mogelijk te maken.

4.1.5 Geografische locatiegegevens van activiteiten

Van een aantal menselijke activiteiten (nieuw, gewijzigd of ongewijzigd) zou geografische informatie (kaartmateriaal/GIS-data) beschikbaar moeten zijn. Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie echter onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is een inventarisatie gaande om de dataset volledig te maken, zodat deze activiteiten geografisch weergegeven kunnen worden. Zodra gereed, worden deze in Bijlage A3 opgenomen.

4.2 Instandhoudingsmaatregelen

In Bijlage A2 zijn de resultaten van de data-inventarisatie van de instandhoudingsmaatregelen opgenomen. Hierin staat beschreven over welke instandhoudingsmaatregelen het gaat, de verantwoordelijke instantie, contactpersoon, uitvoeringsperiode, uitvoeringsstatus, beschikbaarheid van informatie en de analyse van

de kwaliteit van de informatie en data. In onderstaande paragrafen worden de resultaten kort toegelicht. Het volledige overzicht en de uitwerking is te vinden in de tabel in Bijlage A2.

4.2.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

Deze paragraaf geeft een overzicht van de beschikbare informatie voor instandhoudingsmaatregelen, de kwaliteit van de aangeleverde data en informatie en een overzicht van nieuwe maatregelen die niet in het beheerplan waren opgenomen. Tabel 4-5 geeft hiervan een samenvatting met het type maatregel en de status van uitvoering, de maatregelen die niet in het beheerplan stonden zijn dikgedrukt weergegeven in de tabel. Na deze tabel wordt hierop een toelichting gegeven. Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.

Tijdens de beheerplanperiode zijn er nieuwe instandhoudingsmaatregelen uitgevoerd. Deze maatregelen staan samengevat in Tabel 4-5 vanaf nummer 35, detailinformatie is weergegeven in Bijlage A2.

De beoordeling van de kwaliteit is gebaseerd op de aanwezigheid van een werkomschrijving en/of de werktekeningen en ondersteunende rapportages over de monitoring van de habitattypen, -soorten of vogelsoorten in het gebied. Een A betekent dat al deze informatie aanwezig is, een B dat deze gedeeltelijk aanwezig is en C dat deze niet aanwezig is. Zie ook de toelichting onder de tabel.

Tabel 4-5 Overzicht van beoordeling van informatie over instandhoudingsdoelstellingen. A = informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B = informatie is beschikbaar, maar gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C = geen informatie beschikbaar en/of onvoldoende voor evaluatie. IU = in uitvoering en er zijn op dit moment nog geen gegevens van bekend. NU = niet uitgevoerd. Vanaf nummer 35 betreffen het nieuwe instandhoudingsmaatregelen die niet in het vigerende beheerplan staan.

Nr	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
1	"Zuidgors - Veekvang bij kolonie Kok- en Zwartkopmeeuwen ivm stormvloed. In combinatie met werken zeeweringen schelpenstrandje aangebracht in werkstrook van zeeweringen; Schelpenrandjes zijn aangelegd onder aan de dijk tbv strandplevier."	Gerealiseerde terreinbeheermaatregel	Provincie Zeeland	B	
2	Jacobspolder (WS5) - Goed om kaal te houden voor kustbroedvogels door hoog peil in winter. Stimuleren kwel door kwelbuis te verbeteren (zoutinvloed belangrijk ivm successie). Veilige route creëren voor jonge kluten via een of meerdere duikers. Schelpenstort.	Natuurcompensatie Programma Westerschelde	Provincie Zeeland		NU
3	Molenpolder (WS11) - Oevers uitrasteren in broedseizoen. Kluten en plevieren broeden hier op de rand van het weiland en het natte gedeelte. Er vindt begrazing door runderen plaats. Het broedsucces is al jaren nihil.	Natuurcompensatie Programma Westerschelde	Provincie Zeeland		NU
4	Inlaag 2005 ("Inlaag Coudorpe") (WS8) - Maatregelen tbv kustbroedvogels Groot predatierisico door ratten en toename zilvermeeuwen. Schelpeneilandje aanleggen met dieper water eromheen biedt kansen. Voor een optimaal peilbeheer van het gebied zullen kwelbuizen worden geplaatst en struweel zal worden verwijderd.	Gerealiseerde terreinbeheermaatregel	Provincie Zeeland	B	
5	Schor van Waarde -Kwaliteitsverbetering en herstel schor; 2 kribben aangelegd	Natuurcompensatie Programma Westerschelde	RWS ZD	B	
6	Perkpolder en deelprojecten - 2de verruiming en natuurherstel i.k.v. Ontwikkelingschets 2010	Natuurherstelpakket Westerschelde en natuurcompensatie Programma Westerschelde	RWS ZD	A	
7	Verdronken zwarte polder - NCPW Uitdiepen sluffer ten gunste van zeekraal begroeiing	Natuurcompensatie Programma Westerschelde	RWS ZD	A	
8	Schor van Ossensisse -Schelpeneiland aangelegd voor kustbroedvogels	Terreinbeheermaatregel	RWS ZD		NU
9	Mosselbanken - Tijdelijk broedgebied kustbroedvogels	Terreinbeheermaatregel	RWS ZD		NU
10	Hoedekenskerke - Peilbeheer, schelpeneiland creëren en kwelbuizen plaatsen	Terreinbeheermaatregel	Provincie Zeeland	A	

Projectgerelateerd

11	Herdijskte Zwarte Polder - Verbeteren leefgebied door het graven van een geul rond het bestaande eiland; schelpen opbrengen voor kustbroedvogels	Natuurcompensatie Programma Westerschelde	Provincie Zeeland	C	IU
12	Noordzijde duintjes Hooge Platen - Tegengaan van oppervlakte afname door erosie, met behulp van zandsuppletie of door middel van aanleg golfbrekers voor kustbroedvogels; bevorderen sedimentatie op kansrijke locaties	Terreinbeheermaatregel	Het Zeeuwse Landschap		NU
13	Ontpolderen Hedwigepolder -Realiseren van uitbreidingsopgave estuarium	Natuurherstelpakket Westerschelde	Provincie Zeeland	C	IU
14	Aanleg Waterdunen - Realiseren van uitbreidingsopgave estuarium; aanleg getijdenduiker (doorlaatmiddel) en getijdenatuur	Natuurherstelpakket Westerschelde	Provincie Zeeland	A	
15	Strekdammen buitendijks (middengebied – Baalhoek en Knuitershoek) - Verbeteren kwaliteit estuarium door op vijf gebieden strekdammen aan te leggen. Het gebied dat zich tussen de strekdammen bevindt, slijbt aan en komt hoger te liggen. Hierdoor nemen stroomsnelheden af en is de werking van het tij gematigd. Door de vertraagde werking van eb en vloed kunnen zich laag-dynamische slikken vormen. Bodemdieren krijgen hierdoor de kans zich te vestigen en de voedselrijkdom van de bodem neemt toe. Dit zorgt ervoor dat het gebied aantrekkelijk voor vogels wordt (foerageerplaats), met name voor steltlopers.	Natuurherstelpakket Westerschelde	Provincie Zeeland	A	
16	KRW: bereikbaar maken paaiplaatsen en opgroeigebied vis. Vispassages naar de polders	KRW-maatregel	RWS ZD		NU
17	KRW: Studie nut/noodzaak aanvullende zuivering RWZI Bath (x9902)	KRW-maatregel	RWS ZD		NU
18	KRW: Inrichting zoute habitats bij Perkpolder (Beperkte Natuurcompensatie Westerschelde uit lopend H&I programma 1037)	KRW-maatregel	RWS ZD	A	
19	Inlaag 1887 en Inlaag 2005 - Binnendijks: in bestaande gebieden (Inlaag 2005 en mogelijk Inlaag 1887) de natuurlijke fluctuatie handhaven, of zelfs de abiotiek meer te sturen richting geschiktheid voor H1310_A. Het dichtgeslibde gebied moet opgeschoond worden. Kwelbuizen onder dijk zijn stuk (nw € 25.000,-). Waterschap legt nieuwe stuw aan. Zonder kwelbevordering (kwelbuizen) heeft peilbeheer geen effect.	Aanvullend beheer	Natuurmonumenten	A	
20	Verdronken Zwarte Polder - Voor het in stand houden van de natuurwaarden is regelmatig onderhoud aan de sluffer (baggeren) essentieel. In 1ste pp onderhoud aan geulen en prielen. Ook geschikt voor kustbroedvogels. Vogelbroedstrand ligt naast geul. Geul meandert en slijbt dicht. Bij werkzaamheden zand wat opgebaggerd is, op strand leggen. (tbv H1310_A: uitbrei-	Aanvullend beheer	Het Zeeuwse Landschap/ Provincie Zeeland	C	IU

Projectgerelateerd

	ding areaal; H1330_A: uitbreiding areaal en verbetering kwaliteit; behoud kwaliteit leefgebied voor kustbroedvogels)				
21	Schor van Waarde - Lokaal en ondiep te plaggen.	Hydrologie en (her-)inrichting	Provincie Zeeland		NU
22	Spuikom Ritthem - Gefaseerde aanleg van drijvende eiland in de spuikom (tbv behoud kwaliteit leefgebied voor kustbroedvogels)	Hydrologie en (her-)inrichting	Provincie Zeeland		NU
23	Voorland Nummer Eén - Successie tegengaan. Nieuwe schelpen hoger afwerken. Beheer verbeteren (verstoring tegengaan) via overleg WS en natuurorganisaties; bomen langs de weg verwijderen (tbv behoud kwaliteit leefgebied voor kustbroedvogels)	Aanvullend beheer	Provincie Zeeland	A	
24	Hooge Plaaten - Het afgekalfde westelijke strand van de Bol herstellen d.m.v. een suppletie met zand.	Overige	Het Zeeuwse Landschap	C	IU
25	Saeftinghe/ Schor van Baalhoek - Onderzoek functioneren van het systeem en of stikstofdepositie oorzaak is van de verzuiging	Overige	Provincie Zeeland/ Het Zeeuwse Landschap	C	IU
26	Zuidgors - kleinschalig experimenteren afplaggen.	Aanvullend beheer	Natuurmonumenten	B	
27	DOW-Chemical - Terrein wordt ten behoeve van veiligheid afgesloten, waardoor ook rust voor kustbroedvogels ontstaat		Provincie Zeeland		NU
28	Schor bij Bath - PAS-maatregel: Evt. éénmalig plaggen afhankelijk van jaarlijks monitoring en kwaliteitscontrole	PAS maatregel	Provincie Zeeland		NU
29	Habitatsoorten - Verspreidingsonderzoek en bepalen doelbereik van de nauwe korfslak, fint, rivierprik en zeeprik	Aanpassing monitoring: verspreiding, kwaliteit en/of trend onbekend	Prov. Zeeland (nauwe korfslak) RWS (fint, rivierprik en zeeprik)	C	IU (nauwe korfslak) NU (rest)
30	Moerasbroedvogels - Verspreidingsonderzoek en bepalen doelbereik blauwborst	Aanpassing monitoring: verspreiding, kwaliteit en/of trend onbekend	Provincie Zeeland		NU
31	Eenden, ganzen en zwanen - -Oorzaak te lage aantallen pijlstaart en wintertaling is onbekend. Monitoren hoe trend zich verder ontwikkelt.	Extra aandacht bij uitwerking resultaten monitoring	RWS		NU
32	Steltlopers - Oorzaak te lage aantallen bontbekplevier, rosse grutto, scholekster en steenloper. Nader onderzoek voorgesteld om inzicht te krijgen in de problematiek en mogelijke oplossingen. Doelbereik bepalen.	Onderzoek	RWS ZD	C	IU
33	Viseters - Onderzoek naar oorzaak en mogelijke oplossingen. Fuut en middelste zaagbek	Onderzoek	RWS		NU
34	Verdronken Zwarte Polder - onderzoek nauwe korfslak.		Provincie Zeeland	C	IU

Nieuwe Instandhoudingsmaatregelen					
35	Biezelingse Ham; herstel schor; bij dijkverzwa- ring ligt er nu een gronddepot, moet afgegraven worden. De vrijgekomen grond kan gebruikt worden om tegen het schor aan te leggen. (tbv H1310_A: uitbreiding areaal; H1330_A: uitbrei- ding areaal en verbetering kwaliteit; behoud kwaliteit leefgebied voor kustbroedvogels)	Hydrologie en (her-)in- richting	Natuurmonumen- ten		NU
36	Uitvoering maatregelen die voortvloeien uit het onderzoek Hoogte Platen	Hydrologie en (her-)in- richting	Het Zeeuwse Landschap		NU
37	Gedempte voorhaven Hansweert (WS15); deels geschikt maken voor KBV door deels kaal te maken en schelpen/zand /zout te storten; scha- penhek tegen loslopende honden (t.b.v. behoud kwaliteit leefgebied voor kustbroedvogels)	Hydrologie en (her-)in- richting	Provincie Zeeland		NU
38	Aanvullende monitoring natuurkwaliteit Natura 2000	Overige	Provincie Zeeland	A	
39	Aanvullende monitoring natuurkwaliteit Natura 2000	Overige	Provincie Zeeland		NU
40	Aanvullende monitoring natuurkwaliteit Natura 2000	Overige	Provincie Zeeland		NU
41	Effectgerichte monitoring herstelmaatregelen, incl. mogelijke uitbreiding grondwater meetnet (peilbuizen).		Provincie Zeeland	A	
42	Effectgerichte monitoring herstelmaatregelen, incl. mogelijke uitbreiding grondwater meetnet (peilbuizen).		Provincie Zeeland		NU
43	Effectgerichte monitoring herstelmaatregelen, incl. mogelijke uitbreiding grondwater meetnet (peilbuizen).		Provincie Zeeland		NU
44	Continuering huidig beheer grijze duinen	Basisbeheer	RWS	B	
45	Onderzoek stikstofgevoeligheid vogelsoorten delta.	Overige	Provincie Zeeland	C	IU
46	Verdronken Zuid-Beveland; Onderzoek schor- randverdediging	Overige	Provincie Zeeland	C	IU
47	Inlaag Hoofdplaat realisatie hooiland	Maaiveldverlaging	Het Zeeuwse Landschap/ Pro- vincie Zeeland	A	
48	In laagjes Broedkerskerke		Natuurmonumen- ten	A	
49	Hooge Platen en Hooge Springer; kustbroedvo- gels		Provincie Zeeland		NU

In de onderstaande paragrafen wordt een toelichting gegeven van de bovenstaande status van instandhoudingsmaatregelen per kwaliteitscategorie. Ook in Hoofdstuk 5 (5.2) wordt verder ingegaan op de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen met oorzaken, gevolgen en aanbevelingen.

A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

Van alle instandhoudingsmaatregelen uit het beheerplan zijn er 11 uitgevoerd waarbij voldoende informatie beschikbaar is om een evaluatie te kunnen uitvoeren.

- Uitgevoerd vóór beheerplanperiode: uitdiepen slufte van Verdrongen Zwarte Polder (2010), Hoedekenskerke (2014), aanleg Waterduinen (start 2013), NCPW Compensatie Perkpolder (2015).
- Uitgevoerd tijdens beheerplanperiode: inlaag 1887 en 2005 optimaliseren (2021), Voorland Nummer Eén beheer verbeteren (2020), aanvullende monitoring van soorten die niet onder reguliere monitoring vallen (gehele periode), effectgerichte monitoring van herstelmaatregelen (gehele periode).
- Niet in beheerplan: Inlaag Hoofdplaat realisatie hooiland (2020), inlaagjes Broedkerskerke (2021).

Van de uitgevoerde maatregelen waarvoor voldoende informatie beschikbaar is, is Natuurmonumenten verantwoordelijk voor twee maatregelen, RWS ZD voor één, de Provincie voor acht en het Zeeuws Landschap samen met de Provincie voor één.

B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

Van alle instandhoudingsmaatregelen uit het beheerplan zijn er 7 deels uitgevoerd of is er deels informatie beschikbaar.

- De maatregel is uitgevoerd, echter geen monitoring: Zuidgors Veekvang (2018-2020), Inlaag 2005 (2017-2022), kwaliteitsverbetering Schor van Waarde (2003). Naast deze maatregel is de pilot schorverjonging uitgevoerd. Op verschillende dieptes is het schor ontgraven en wordt komende 3 jaren door het NIOZ gemonitord.
- De maatregel is uitgevoerd en monitoring in gaande of net afgerond: Zuidgors kleinschalig afplagen (2020), beheer grijze duinen (gaande).

Van deze maatregelen liggen er vier bij RWS ZD, een bij Natuurmonumenten, twee bij de Provincie en één gezamenlijk bij RWS en het Waterschap Scheldestromen.

C: geen informatie beschikbaar en in uitvoering (IU)

De maatregelen die in uitvoering zijn, zijn deels onderzoeksmaatregelen, deels maatregelen die uit het reeds vastgestelde beleid komen, en één maatregel voor aanvullend beheer. Van deze maatregelen is nog geen informatie beschikbaar om een evaluatie te kunnen uitvoeren.

- Aanvullend beheer: onderhoud Zwarte Polder (ligt stil tot 2023).
- Natuurherstel of natuurcompensatie: ontpolderen Hedwigepolder (staat gepland voor 2022-2023), Herdijkte Zwarte Polder verbeteren leefgebied kustbroedvogels (gaande).
- Onderzoek: onderzoek te lage aantallen steltlopers (2018-2022), onderzoek nauwe korfslak Zwarte Polder (2022), onderzoek verspreidingsinformatie en doelbereik nauwe korfslak, fint, rivierprik, zeeprik (2022), onderzoek functioneren systeem Saefthinghe/Baalhoek (2021-2024), onderzoek naar stikstofgevoeligheid van vogelsoorten.

Van de maatregelen die in uitvoering zijn, liggen er zes bij de Provincie, een bij RWS, één gezamenlijk bij RWS en de Provincie en twee gezamenlijk bij het Zeeuws landschap en de Provincie.

Niet uitgevoerd

In totaal zijn 23 maatregelen niet uitgevoerd, waarvan 15 ISHM in het beheerplan stonden en 8 nieuwe maatregelen zijn. Van enkele maatregelen start de uitvoering in 2022 of 2023, van een aantal maatregelen is de uitvoering gepland in periode twee of drie van het beheerplan, van drie maatregelen is niet bekend of en wanneer ze uitgevoerd worden, van een aantal is onduidelijk waarom ze niet uitgevoerd zijn (of was bij

het bevoegd gezag niet bekend wie er verantwoordelijk was), en van drie maatregelen werd de uitvoering niet nuttig of nodig geacht.

- Maatregelen waarvan de uitvoering binnenkort start: Jacobspolder aanpakken (start in 2022), tegengaan erosie bij noordzijde Hooge Platen (start najaar 2022), maatregelen die voortvloeien uit onderzoek Hooge Platen, zandsuppletie westelijke kust Hooge Platen (start mogelijk eind 2022), herstel schor Biezelingse Ham (onderzoek loopt), zandsuppletie Hooge Platen en de aanleg van Hooge Springer (start eind 2022).
- Maatregelen die gepland stonden voor uitvoering in periode 2: gedempte voorhaven Hansweert geschikt maken voor kustbroedvogels, aanvullende monitoring van soorten die niet onder reguliere monitoring vallen (doorgaande actie voor periode 1 t/m 3), effectgerichte monitoring herstelmaatregelen (doorgaande actie voor periode 1 t/m 3).
- Maatregelen waarvan nog geen startdatum bekend is: Molenpolder verbeteren, KRW-vispassages naar polders (3e tranche KRW) en het afsluiten van het terrein DOW-Chemical.
- Van de volgende maatregelen is onduidelijk waarom deze niet zijn uitgevoerd: Schelpeneiland bij Schor van Ossensisse aanleggen, tijdelijk broedgebied kustbroedvogels bij mosselbanken, drijvend eiland in Spuitkom Ritthem, onderzoek verspreiding en doelbereik blauwborst, onderzoek lage aantallen pijlstaart en wintertaling, onderzoek grillige aantallen fuut en middelste zaagbek.
- Maatregel die niet nuttig/nodig geacht werd: de studie naar het nut en/of de noodzaak van aanvullende zuivering RWZI Bath, plaggen Schor van Waarde en plaggen Schor bij Bath.
- Voor maatregelen met betrekking tot schorverjonging doet Provincie Zeeland eerst nader onderzoek in de vorm van een pilot bij de Schor van Waarde waarbij de vraag centraal staat of schorverjonging daadwerkelijk bijdraagt aan het verbeteren van de instandhoudingsdoelen. Tot dat dit duidelijk is zijn een aantal schorverjongingsmaatregelen uit het eerste beheerplan in tijd opgeschoven tot duidelijk is om welke wijze schorverjonging het best kan plaatsvinden.

Van de 23 niet uitgevoerde maatregelen is de verantwoordelijke partij dertienmaal Provincie Zeeland, eenmaal Staatsbosbeheer, viermaal RWS, driemaal het Zeeuws Landschap, eenmaal Natuurmonumenten en eenmaal gezamenlijk RWS en Waterschap Brabantse Delta.

Er kunnen meerdere redenen zijn voor het niet (volledig) uitvoeren van de maatregelen. Soms is de omschrijving van de maatregel (incl. nut en noodzaak) in het beheerplan onvoldoende duidelijk of/en, is er druk op de planning van uitvoering van de maatregelen bij de verschillende instanties door bijvoorbeeld onvoldoende tijd, capaciteit en financiële middelen. Tijdens de interviews met medewerkers van Provincie, Rijkswaterstaat en terreinbeheerders, is niet duidelijk naar voren gekomen welke redenen de meest bepalend zijn geweest. Ook is gebleken uit de interviews dat verschillende instanties een betere regie en coördinatie wensen over de N2000 beheerplannen.

4.2.2 Geografische locatiegegevens van instandhoudingsmaatregelen

Van een aantal van de bovenstaande maatregelen is geografische informatie (kaartmateriaal/GIS-data) aanwezig. Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie echter onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is een inventarisatie gaande om de dataset volledig te maken, zodat de maatregelen geografisch weergegeven kunnen worden. Zodra gereed, worden deze in Bijlage A3 opgenomen.

4.3 Ecologische monitoring

Voor deze data-analyse is gekeken naar de habitatsoorten bruinvis, gewone zeehond, grijze zeehond, groenknolorchis, nauwe korfslak, fint, rivierprik, zeebek, naar de broedvogels blauwborst en bruine kiekendief, en naar de niet-broedvogels slechtvalk en zeearend. Van deze soorten is zijn de bruinvis en grijze

zeehond als concept opgenomen in het veegbesluit (Directie Natuur & Biodiversiteit, 2018). De status van het doel voor deze soorten is dan ook “ontwerp” (zie Tabel 4-5).

Tabel 4-5 Overzicht van soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in de Westerschelde en Saeftinghe (populatie, omvang leefgebied, kwaliteit leefgebied) en waarvoor aanvullende data nodig is voor de ecologische evaluatie. “=” betekent een behoudsdoelstelling en “>” betekent een uitbreidingsdoelstelling.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling	Status doel	ISHD-populatie	ISHD-omvang leefgebied	ISHD-kwaliteit leefgebied
Habitat soorten	(Zee)zoogdieren	Bruinvis	Ontwerp	=	=	=
		Gewone zeehond	Definitief	200 in Delta (WS, OS, VD)	=	>
		Grijze zeehond	Ontwerp	=	=	=
	Vegetatie	Groenknolorchis	Definitief	=	=	=
		Overig	Nauwe korfslak	Definitief	=	=
	Vissen	Fint	Definitief	>	=	=
		Rivierprik	Definitief	>	=	=
Zeeprik		Definitief	>	=	=	
Broedvogels	Moerasbroedvogels	Blauwborst	Definitief	450 broedparen	=	=
		Bruine kiekendief	Definitief	20 broedparen	=	=
Niet-broedvogels	Roofvogels	Slechtvalk	Definitief	Seizoensmax 8 individuen	= (foerageergebied)	= (foerageergebied)
		Zeearend	Definitief	Seizoensmax 2 individuen	= (foerageergebied)	= (foerageergebied)

Zoals weergegeven in Tabel 4-6 is er voor geen van de doelsoorten van het Natura 2000-gebied Westerschelde en Saeftinghe voldoende informatie beschikbaar voor een evaluatie van het beheerplan. Dit is een direct gevolg van het feit dat er voor de beoordeling van de kwaliteit van het leefgebied van al deze soorten gebruik dient te worden gemaakt van een deskundigenoordeel. Dit deskundigenoordeel dient te worden uitgevoerd als onderdeel van de ecologische evaluatie. Onder de Tabel 4-6 volgt een toelichting per soort. De volledige data-analyse inclusief kwaliteitsoordeel is beschikbaar als bijlage (zie Bijlage A2).

Tabel 4-6 Overzicht van beoordeling van informatie over de doelsoorten; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar.

Nr.	Doelsoorten N2000 Westerschelde	Beschikbaarheid
1	Bruinvis	B
2	Gewone zeehond	B
3	Grijze zeehond	B
4	Groenknolorchis	B
5	Nauwe korfslak	B
6	Fint	B
7	Rivierprik	B
8	Zeeprik	B
9	Blauwborst	B
10	Bruine kiekendief	B
11	Slechtvalk	B
12	Zeearend	B

4.3.1 Zeezoogdieren

Van de drie zeezoogdieren **bruinvis, gewone zeehond en grijze zeehond** is enkel de gewone zeehond in het originele beheerplan opgenomen. De andere twee soorten zijn in het veegbesluit (Directie Natuur & Biodiversiteit, 2018) opgenomen als concept soorten. Voor de gewone zeehond is een populatie-doel van 200 individuen in de gehele Delta opgenomen en een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied (met name voldoende rustplaats). Voor de andere soorten gaan we uit van een behoudsdoelstelling van de populatie-omvang, de omvang van het leefgebied en de kwaliteit van het leefgebied.

Voor de **bruinvis** geldt dat er geen gerichte monitoring plaatsvindt op de populatie-omvang in de Westerschelde. In tegenstelling tot de Oosterschelde lijkt er in de Westerschelde geen aparte populatie te zijn maar trekken individuen tussen verschillende leefgebieden. Omdat er geen directe gegevens zijn van de populatieomvang, kan mogelijk gebruik gemaakt worden van strandingsgegevens van bruinvissen. Deze worden sinds 2009 bijgehouden. In de Westerschelde komen strandingen weinig voor, en vanwege het niet bestaan van een op zichzelf staande populatie lijkt het daarom lastig om op basis van de strandingsgegevens een adequate inschatting te maken van de populatieomvang.

Voor de **gewone en grijze zeehond** zijn wel directe tellingen beschikbaar, afkomstig van de watervogeltellingen die uitgevoerd worden door Delta Milieu Projecten (DMP). Deze tellingen worden sinds 1995 uitgevoerd, en sinds 2004 structureel op dezelfde wijze.

4.3.2 Nauwe korfslak & Groenknolorchis

De **nauwe korfslak** en **groenknolorchis** hebben beiden een behoudsdoelstelling voor de populatie-omvang, de omvang van hun leefgebied en de kwaliteit van het leefgebied.

De **groenknolorchis** komt enkel in de Inlaag van de Hoofdplaat voor, en in een nieuw aangelegd gebied vlakbij. Door het Zeeuws Landschap wordt hier sinds 1998 jaarlijks rond de langste dag van het jaar gemonitord. Van dit gebied zijn dus gedegen gegevens beschikbaar om de populatie-omvang te toetsen. Af en toe wordt gecontroleerd of de groenknolorchis ook elders in het gebied groeit, maar tot nu toe zijn geen andere vindplaatsen aangetroffen.

De **nauwe korfslak** komt slechts sporadisch voor in de Westerschelde en er wordt weinig onderzoek naar gedaan. Elke zes jaar wordt een inventarisatie uitgevoerd door Stichting Anemoon in opdracht van de Provincie. Hierbij wordt het verspreidingsbeeld op 10x10 km hokniveau bepaald, dus of de soort aan- of afwezig is. De meest recente inventarisatie is van 2016, waarbij alleen onderzoek bij het Zwin is uitgevoerd. In Saefthinghe is een inventarisatie gedaan maar zijn er geen nauwe korfslakken aangetroffen. Gegevens uit 2004 en 2012 zijn beschikbaar als T0-waardes. In 2022 wordt een nieuwe inventarisatie uitgevoerd, deze gegevens zijn eind 2022 beschikbaar. Omdat de nauwe korfslak zeer weinig voorkomt is er weinig bekend over de leefomgeving en diens kwaliteit. Wel zijn er gegevens over het leefgebied in heel Nederland beschikbaar.

4.3.3 Vissen

De **fint, rivierprik** en **zeeprik** zijn aangewezen habitatsoorten voor de Westerschelde. Voor deze drie soorten zijn als doelen een toename in de populatie en het gelijk blijven van de omvang en kwaliteit van het leefgebied opgenomen in het beheerplan. De Westerschelde is een doortrekgebied voor deze soorten. Er zijn meerdere datasets beschikbaar om de populatiegrootte van deze soorten te toetsen. In de Zeeschelde wordt op zes locaties fuikenonderzoek gedaan. In de Westerschelde wordt halfjaarlijks op vier locaties onderzoek gedaan met de ankerkuil, en wordt jaarlijks met een boomkor in de hele Westerschelde gemonitord. Voor Vlaanderen zijn de gegevens tot en met 2020 beschikbaar, voor Nederland tot en met 2021. Omdat de soorten slechts sporadisch voorkomen, zal het echter lastig zijn om te toetsen of aantallen zijn toegenomen.

4.3.4 Vogels

De moerasbroedvogels **blauwborst** en **bruine kiekendief** hebben een instandhoudingsdoelstelling van respectievelijk 450 en 20 broedparen, en een behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Voor de **blauwborst** geldt dat er geen vlakdekkende monitoring is van de broedparen. De laatste vlakdekkende telling is uitgevoerd in 2017, toen zijn er 340 broedparen geteld. In de Avifauna Zeelandica is opgenomen dat er in 2018 in Saeftinghe ongeveer 280 broedparen voorkwamen. Naast deze telgegevens zijn er trends beschikbaar voor de blauwborst in de Westerschelde. Deze trends worden berekend aan de hand van representatieve telgebieden, en gaan terug tot 2004. Uit deze trend (op basis van een index) blijkt dat de aantallen broedparen afnemen. Voor de **bruine kiekendief** is wel een vlakdekkende monitoringsreeks beschikbaar via Sovon. Het aantal broedparen wordt bijgehouden door Sovon en de Roofvogelwerkgroep, deze tellingen gaan terug tot 1985. Sinds 2015 worden meer broedparen geteld dan het doel.

Naast deze soorten worden ook de roofvogels **slechtvalk** en **zeearend** getoetst. Voor slechtvalk is een seizoensmaximum van 8 individuen en voor zeearend een seizoensmaximum van 2 individuen opgenomen als doel voor populatieomvang. Slechtvalken en zeearenden worden meegenomen in de watervogeltellingen door DMP, waaruit seizoensmaxima kunnen worden berekend. Daarnaast onderzoekt de Werkgroep Zeearend broedparen en terreingebruik van de zeearend. Voor de slechtvalk zijn seizoensmaxima beschikbaar tussen 1990 en 2019 (sinds 2002 worden er meer slechtvalken geteld dan het seizoensmaximum). Voor zeearend zijn deze gegevens beschikbaar tussen 1989 en 2019 (in de beheerplanperiode werden er 1 of 2 geteld). Gegevens van 2020 en 2021 volgen in de zomer van 2022.

4.3.5 Habitattypen

Het inventariseren van data over habitattypen is geen onderdeel van de huidige opdracht. Echter is de wens uitgesproken door de opdrachtgever om dit onderwerp kort toe te lichten in de rapporten, zie Tekst box 4-1.

Tekst box 4-1 Habitattypen en vegetatiekarteringen

Habitattypen en vegetatiekarteringen

Het proces rond de vegetatiekartering is niet goed op gang gekomen. Het is van belang om een gezamenlijke werkwijze voor het opstellen van de vegetatiekartering vast te stellen. In de eindrapportage zal hier nader op ingegaan worden.

5 Resultaten procesevaluatie

In dit hoofdstuk is een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de verschillende uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk. Hierbij gaat het om de uitvoering van organisatie en coördinatie, uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen, monitoring, toezicht en handhaving en communicatie van de uitvoering van Natura 2000-beheer. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met verschillende betrokken partijen zoals RWS, RUD, Provincie Zeeland en Waterschap Scheldestromen, Natuurmonumenten en Zeeuws Landschap. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de uitvoering in de praktijk.

In Tabel 5-1 is een overzicht opgenomen van het aantal geïnterviewde personen per organisatie en onderwerp.

Tabel 5-1 Overzicht van het aantal geïnterviewde personen voor de procesevaluatie

Organisatie	Aantal geïnterviewde personen	Geïnterviewd in relatie tot onderwerp
RUD	1	Handhaving
Provincie Zeeland	6	Instandhoudingsmaatregelen, uitvoering en vergunningen
RWS	2	Opstellen beheerplan
RWS District	3	Uitvoering
Waterschap Scheldestromen	3	Menselijke activiteiten
Natuurmonumenten	1	Handhaving en instandhoudingsmaatregelen
Het Zeeuwse Landschap	2	Handhaving en instandhoudingsmaatregelen
LNV	2	Visserij

5.1 Organisatie en coördinatie van de uitvoering

In deze paragraaf is in het kader van organisatie en coördinatie van de uitvoering van het Natura 2000-beheer een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de uitvoeringsplannen⁸ en de uitwerking in de praktijk.

Uitvoeringsplan en uitwerking in de praktijk

Het uitvoeringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken inzichtelijk met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, monitoring, handhaving en communicatie. Ook wordt ingegaan op de wijze waarop de verschillende partijen samenwerken om deze acties en afspraken ten uitvoer te brengen. De belangrijkste afspraken rondom de uitvoering van het beheerplan zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze acties zijn uitgevoerd.

Tabel 5-2. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering van het beheerplan zoals opgenomen in het Uitvoeringsplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS ziet als voortouwnemer toe op de uitvoering van de afspraken uit het beheerplan.	Ja, er is een omgevingsmanagementplan en jaarplan opgesteld en er is gestuurd op issues
In de eerste drie jaar zal er op ambtelijk niveau (Overleg Bevoegd Gezag) tenminste halfjaarlijks voortgangs- en afstemmingsoverleg zijn tussen de bevoegde gezagen, zowel op de	Ja, in de vorm van Regiegroep overleggen

⁸ https://rwsnatura2000.nl/gebieden/deltawateren/dw_documenten/default.aspx

afzonderlijke onderdelen (handhaving, monitoring, communicatie, realisatie van maatregelen) als op het geheel en de samenhang.	
Jaarlijks wordt een jaarrapportage opgesteld om de voortgang van het afgelopen jaar te beschrijven en vooruit te kijken op het volgende jaar. Bestuurlijk wordt de jaarrapportage en de vooruitblik (inclusief eventuele aanpassingen in de financiële afspraken) jaarlijks vastgesteld in de BOND (of de opvolger daarvan).	Nee, er zijn geen formele rapportages opgesteld. Er zijn in de praktijk te weinig mensen/financiële middelen voor en in de Regiegroep is besproken dat dit niet urgent is.
Voor het gebied Deltawateren is de interactie met het grote aantal stakeholders van belang. Daartoe wordt zowel op operationeel- als bestuurlijk niveau regelmatig overleg gevoerd. Het voorstel is om een maatschappelijk overleg in te richten om allerlei zaken omtrent het beheerplan te bespreken met de vertegenwoordigers van de bevoegde gezagen. Bestuurlijk overleg met de stakeholders zal tenminste een maal per jaar worden gepland; op initiatief van partijen kan tussentijds overleg worden belegd.	Bestuurlijke overleggen met RWS, LNV en de provincie vinden wel vaak plaats. Overleggen met stakeholders en belanghebbende minder.
Na 3 jaar uitvoering zal een tussentijdse evaluatie worden opgesteld op basis waarvan ook de bestuurders tussentijds zullen worden geïnformeerd. Mocht het wenselijk zijn om de bevoegde gezagen op bestuurlijk niveau op enig ander moment tussentijds te informeren of raadplegen, dan neemt RWS daartoe het initiatief. De evaluatie als voorbereiding op een tweede uitvoeringsperiode wordt door voortouwnemer RWS geïnitieerd.	Er heeft geen tussentijdse evaluatie plaatsgevonden omdat het inregelen van de maatregelen langer heeft geduurd dan verwacht en uitvoering ervan dus later heeft plaatsgevonden. Hierdoor was de verwachting dat er na 3 jaar nog geen effect zichtbaar zou zijn van de maatregelen

Tijdens de beheerplanperiode heeft er regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de bevoegde gezagen in de vorm van Regiegroep overleggen, maar in mindere mate met de stakeholders. Volgens Provincie Zeeland is er een betere afstemming nodig tussen Regiegroep en bestuurders omdat soms concrete besluiten over de uitvoering van de Natura 2000 maatregelen uitblijven.

Er zijn geen formele rapportages over de voorgang van het afgelopen jaar opgesteld (zie tabel 5-2), waardoor zaken niet makkelijk terug te vinden zijn. Uit de interviews blijkt dat de uitvoeringsplannen en de uitvoering zelf voor verbetering vatbaar zijn. De uitvoeringsplannen zijn van achter het bureau bedacht, maar blijken in de praktijk lastig uit te voeren. Daarnaast waren de richtlijnen en instructies in de uitvoeringsplannen niet scherp genoeg en ligt het opleggen van regels gevoelig in het gebied.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan een concreter en meer uitgewerkt uitvoeringsplan op te stellen. Door werksessies te organiseren met de uitvoerende organisaties kunnen de belangrijkste issues besproken worden en kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over wie wat doet en op welke manier. Door het uitvoeringsplan samen met de mensen op te stellen die in het veld de uitvoering doen, wordt het een praktisch en uitvoerbaar plan.

5.2 Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen

In deze paragraaf is in het kader van de instandhoudingsmaatregelen een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de beheerplannen en de uitvoering in de praktijk. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met de verschillende betrokken partijen. Tenslotte zijn aanbevelingen gedaan voor het proces rondom de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen.

Instandhoudingsmaatregelen en uitwerking in de praktijk

Van alle geplande instandhoudingsmaatregelen is een kwart uitgevoerd en daarvan is voldoende informatie beschikbaar. Dit zijn deels maatregelen die voor de beheerplanperiode zijn uitgevoerd, deels onderzoeksmaatregelen en deels optimalisatie van beheer.

De helft van de voorgenomen maatregelen is niet uitgevoerd. Een deel van de niet uitgevoerde maatregelen staan gepland voor periode 2 of 3 van het beheerplan en een deel staat gepland voor 2022. Van een deel werd na het opstellen van het beheerplan geconcludeerd dat de voorgenomen maatregelen niet nuttig waren of niet uitgevoerd konden worden (16, 17 en 21). Van een aanzienlijk deel was bij het bevoegd gezag niet bekend wie er verantwoordelijk is voor de uitvoering (maatregelen 8, 9, 22, 32 33). Het is niet duidelijk binnen Rijkswaterstaat wat de afspraken precies waren omtrent de coördinatie over de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen. Specifiek voor de onderzoeks- en monitoringsmaatregelen is in het beheerplan niet aangegeven wie de verantwoordelijke partij is voor de uitvoering van deze maatregelen. Het gevolg hiervan is dat deze niet of deels zijn opgepakt en logischerwijs niet geëvalueerd kunnen worden.

Aanbevelingen

Het uitvoeren van de maatregelen dient beter bijgehouden te worden, inclusief de resultaten van de uitgevoerde maatregelen. Indien maatregelen niet worden uitgevoerd, dient dit te worden vastgelegd met een onderbouwing. Een mogelijke doelmatige aanpak kan zijn:

- Stel een verantwoordelijk persoon aan bij RWS en de Provincie die het monitoren van instandhoudingsmaatregelen coördineert;
- Organiseer minimaal één keer per jaar een (korte) vergadering met alle verantwoordelijke organisaties om de voortgang te bespreken. De verantwoordelijke personen van RWS en Provincie organiseren deze vergadering.

Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest. De lessen uit de vorige jaren worden meegenomen in de volgende fase van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de maatregelen, betekent dit, dat bij voorbaat een heldere inschatting gemaakt zal moeten worden van de uitvoerbaarheid en technische haalbaarheid (incl. prioritering) van alle maatregelen, de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de maatregelen. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle afgesproken maatregelen vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende organisaties na afstemming onderling.

5.3 Uitvoering van de monitoring

In deze paragraaf is in het kader van monitoring een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het monitoringsplan en de uitwerking in de praktijk. De paragraaf is opgedeeld in de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring. Monitoring van instandhoudingsmaatregelen is hierboven toegelicht.

5.3.1 Menselijke activiteiten

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Het monitoringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van monitoring inzichtelijk. In het monitoringsplan is opgenomen dat de uitvoering van de voorgenomen mitigerende maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode wordt hiervan door de terreinbeheerders verslag gedaan bij Provincie Zeeland. De monitoring van de uitvoering en effecten van de mitigerende maatregelen verloopt vergelijkbaar met de monitoring van de instandhoudingsmaatregelen. De belangrijkste afspraken rondom monitoring zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-3. Overzicht van afspraken in het kader van de monitoring van activiteiten, zoals opgenomen in het Monitoringsplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
Inzicht in gebruik en/of activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding verkrijgen	Er vindt geen structurele monitoring van activiteiten plaats, van een aantal activiteiten zijn wel gegevens beschikbaar Er vinden daarnaast tellingen van soorten plaats
De uitvoering van de voorgenomen maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode wordt hiervan door de terreinbeheerders verslag gedaan bij de Provincie Zeeland.	De maatregelen worden niet gemonitord. De provincie heeft geen compleet overzicht
De uitvoerende instantie rapporteert over de voortgang en de monitoringgegevens over de instandhoudingsdoelstellingen worden benut om de effectiviteit te bewaken.	Er zijn jaarlijks rapportages van Delta Milieu Projecten, maar daarin wordt geen link gelegd tussen de aantallen en het behalen van de instandhoudingsdoelstelling

Menselijke activiteiten

Zoals blijkt uit de data-inventarisatie in paragraaf 4.1, vindt er geen structurele monitoring plaats van menselijke activiteiten, de uitvoering hiervan is niet expliciet opgenomen in het monitoringsplan. Van een aantal activiteiten zijn wel gegevens beschikbaar, die dan meestal door de uitvoerende organisatie worden bijgehouden. Dit geldt voor faunabestrijding en muskusrattenbestrijding. Daarnaast is er anekdotische informatie beschikbaar over recreatieve activiteiten, bij de havens, kitesurfvereniging, RUD en Provincie Zeeland.

Uit interviews met werknemers van de Provincie Zeeland blijkt dat de monitoring in het kader van een Wnb-vergunning in veel gevallen niet wordt uitgevoerd door onafhankelijke experts maar door een onvoldoende deskundig bureau, of er wordt iemand ingehuurd waarvan de onafhankelijkheid niet is gecontroleerd. Er wordt lang niet altijd iets met de monitoringsdata gedaan. In de praktijk blijkt het lastig om monitoring te laten uitvoeren.

Uit interviews met Het Zeeuws Landschap blijkt dat voor de activiteit baggeren een WOB-verzoek (Wet Openbaar Bestuur) is ingediend om bij de verschillende overheden hun vergunningen op te vragen. Daarnaast blijkt uit het interview dat er veel baggervergunningen worden verleend. Ook zijn er signalen dat PFAS zich beter aan slib bindt dan aan zand, dus de baggereffecten zouden goed in kaart moeten worden gebracht.

Natuurmonumenten geeft aan dat drones een probleem beginnen te vormen. Maar ook vliegers, vorig jaar is een keer een vliegerwedstrijd boven een natuurgebied gehouden met vliegers met oppervlaktes van meerdere vierkante meters, die verstoren bijvoorbeeld vogels. Buitendijks crossen (motoren en quads) is ook in opkomst, zeker doordat er te weinig controle is.

Verder maakt Provincie Zeeland zich zorgen om schepen die varend hun laatste resten van gassen lozen. Deze gassen zorgen voor vervuiling van de omgeving. Er zijn een aantal installaties beschikbaar voor het ontgassen, maar schepen moeten hiervoor mogelijk omvaren (wat tijd/geld kost). Ook de toename van grote schepen en de daarbij behorende verdieping van vaargeulen zijn een punt van zorg voor de provincie.

Uit het interview met RWS blijkt dat het stuk land tussen Breskens en Cadzand niet goed is meegenomen in het beheerplan ten opzichte van andere kustgemeentes. Dit heeft betrekking op de bescherming van het habitatype embryonale duinen. Bij andere kustgemeentes, zoals bij Schouwenduivenland en Walcheren, heeft de gemeentes natuur- en recreatiestranden aangelegd. Bij Breskens en Cadzand is de kustgemeente niet goed betrokken. Dit is een aanbeveling voor het volgende beheerplan om deze kustgemeente goed mee te nemen in het volgende beheerplanproces. Daarnaast zijn er geen richtlijnen voor luchtwaarnemers om specifiek naar onderwerpen op de Westerschelde te kijken. Dit dient meegenomen te worden in het volgende beheerplan.

Vanuit de kitesurfvereniging wordt aangegeven dat de kitesurflocaties momenteel te klein zijn en deze zouden wat de vereniging betreft groter mogen.

Uitvoering van maatregelen

Ook de uitvoering van de mitigerende maatregelen en naleving van de regels is niet structureel gemonitord. Er is van een aantal maatregelen informatie beschikbaar: De muskusrattenbestrijder geeft aan dat ze de voorwaarden voor bestrijding uit het beheerplan volgen. Er wordt rekening gehouden met het broedseizoen (indien mogelijk), ze overleggen alles met de terreinbeheerders voordat ze een gebied ingaan en er vindt jaarlijks overleg plaats met bijvoorbeeld Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Het Waterschap Scheldestromen geeft aan dat de voorwaarden uit het beheerplan worden nageleefd. Broedgevallen worden niet verstoord en ecologen doen, indien nodig, vooraf een quickscan voor broedvogels.

Het Zeeuws Landschap geeft aan dat de betonning voor de recreatie op het water (kitesurfen, recreatievaart) verbeterd zou moeten worden en beter op de kaarten moet worden aangegeven, omdat het nu op sommige plekken niet goed is aangegeven. Ook de bebording verdient verbetering, mensen stoppen niet om ze te lezen. Rijkswaterstaat is inmiddels een traject gestart met het op orde brengen van de bebording. Het bebordingsplan is ontwikkeld door RWS (coördinatie) in overleg met TBO's, de Provincie en het Waterschap. De uitvoering hiervan is de verantwoordelijkheid van het terreinbeheer.

In paragraaf 5.4 wordt een beschrijving gegeven van de activiteiten met betrekking tot toezicht op en handhaving van de regels en voorwaarden in vergunningen.

Aanbevelingen

Om voldoende informatie te verzamelen voor een evaluatie dient de monitoring voor het volgende beheerplan sterk verbeterd te worden. Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Het plan dient te worden opgesteld samen met de partijen die de monitoring zullen uitvoeren, zodat er commitment is bij alle partijen. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om een vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.

5.3.2 Ecologische monitoring

In deze paragraaf is specifiek gekeken naar de uitvoering van de ecologische monitoring van bruinvis, gewone zeehond, grijze zeehond, nauwe korfslak, groenknolorchis, bruine kiekendief, blauwborst, slechtvalk, zeearend, fint, rivierprik en zeebek, omdat deze soorten (deels) buiten andere monitoringsinspanningen vallen.

Zeezoogdieren

Omdat bruinvis en grijze zeehond pas na het schrijven van het beheerplan zijn aangewezen als ontwerpdoelsoorten (Veegbesluit, doc. Nr. N&B/2018-000), is er geen specifieke monitoring opgezet. Voor de grijze en gewone zeehond is voldoende informatie beschikbaar dankzij de watervogeltellingen van Delta Milieu projecten, dus die aantallen kunnen worden getoetst. Voor de bruinvis is geen gerichte monitoring beschikbaar en zijn er geen verdere gegevens die inzicht kunnen geven in de populatiegrootte. Daarnaast wordt opgemerkt dat er waarschijnlijk geen afzonderlijke populatie is, maar dat bruinvissen trekken tussen de Westerschelde, Voordelta en Noordzee. Mogelijk is er iets te herleiden uit strandingsgegevens, maar omdat er zelden bruinvissen stranden, zal er op basis van deze gegevens (nullen en enen) waarschijnlijk geen statistiek kunnen worden uitgevoerd. Mocht de bruinvis toch definitief worden opgenomen in het beheerplan, dan dient er door RWS een specifieke monitoring te worden opgetuigd.

Vissen

Voor de drie vissoorten fint, zeebek en rivierprik geldt dat er verschillende monitoringsgegevens beschikbaar zijn, de soorten worden echter zelden tot niet aangetroffen in de Westerschelde met de huidige monitoringsmethodes. Daarom is het lastig te toetsen of er een toename is van deze soorten. Mogelijk kunnen gegevens van stroomopwaartse gegevens (Zeeschelde en zijrivieren) informatie geven over het voorkomen van deze soorten in het Schelde-estuarium.

Vogels

Van de roofvogels (bruine kiekendief, slechtvalk en zeearend) zijn voldoende gegevens beschikbaar om populatie-doelstellingen adequaat te kunnen toetsen. Van de blauwborst zijn er geen vlakdekkende monitoringsgegevens, omdat dit te grootschalig en kostbaar zou zijn. Daarom is voor de blauwborst gebruik gemaakt van representatieve telgebieden, waaruit vervolgens een trend berekend wordt.

Groenknolorchis

De groenknolorchis wordt adequaat gemonitord door Het Zeeuws Landschap, waarbij het onderzoek systematisch sinds 1998 uitgevoerd wordt. De verwachting is dat dit vlakdekkend is voor de gehele Westerschelde, omdat het habitattype waarin groenknolorchis leeft (grijs duin) weinig voorkomt in de rest van het Westerscheldegebied.

Nauwe korfslak

De nauwe korfslak wordt gemonitord door Stichting Anemoon. Omdat deze soort zeer sporadisch voorkomt is het lastig de doelstellingen te toetsen. Waarnemingen beperken zich tot het Zwin, wel is er gecontroleerd of de soort in Saeftinghe voorkomt, maar ze is daar niet gevonden.

5.4 Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving

In deze paragraaf is in het kader van toezicht en handhaving een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het handavingsplan (2015), de handavingsuitvoeringsplannen (2017-2019, 2020, en 2021, die van 2015-2016 en 2016-2017 zijn niet meer op te vragen bij de RUD) en de uitwerking in de praktijk.

Handavingsplan en handavingsuitvoeringsplannen in de praktijk

Het handavingsplan en de handavingsuitvoeringsplannen maken de belangrijkste acties en afspraken in het kader van toezicht en handhaving inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom toezicht en handhaving zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-4. Afspraken in het kader van handhaving zoals opgenomen in het Handavingsplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
De deelnemende organisaties die verantwoordelijk of medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering vormen een (ambtelijke) Regiegroep. De Regiegroep staat onder voorzitterschap van de RWS-projectleider. De regiegroep stelt jaarlijks een jaarprogramma handhaving vast, waarin een gezamenlijke strategie wordt geformuleerd, prioriteiten worden gesteld en de benodigde capaciteit wordt vastgelegd. Overleg van de Regiegroep natuurhandhaving vindt twee keer per jaar plaats.	Ja, deze is na 2019 weer opgestart en OZHZ en RUD Zeeland zitten bij de regiegroep met betrekking tot handhaving
Jaarlijks worden twee bijeenkomsten gepland voor het platform groene handhaving om kennis en ervaringen uit te wisselen. De deelnemers zijn RUD Zeeland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Zeeuws landschap, Waterschap Scheldestromen, Maatschappelijke organisaties en gemeenten.	Tot voor corona werd dat jaarlijks gedaan, een keer voor het seizoen en daarna nog een platform dag met een breder publiek. Tijdens corona alleen af en toe digitaal (2020 en 2021). Voor dit jaar staan ze voor april (startbijeenkomst) en oktober (platformdag) weer op de planning.
Voor het toezicht op de afgegeven vergunningen in het kader van de Nbw (Wnb) is opgenomen dat de vergunningen tenminste één keer per jaar worden gecontroleerd op naleving van de voorschriften door het bevoegd gezag, de provincies.	Ja, dit wordt gedaan door de RUD Zeeland. Het is onduidelijk of dit ook door LNV wordt gedaan
Toezicht vanaf water en land in hoogseizoen (maart t/m september) dagelijks, in laagseizoen (oktober t/m maart) 1 keer per week.	Nee, deze uren zijn niet gehaald (zie toelichting onder tabel). De RUD geeft aan dat maximaal een derde hiervan wordt gehaald.

<p>Toezicht vanuit de lucht door RWS 1 keer per maand.</p>	<p>Nee, deze uren zijn niet gehaald (zie toelichting onder tabel).</p>
<p>In de voorbereiding op het nieuwe jaarprogramma worden jaarlijks voortgangsrapportages opgesteld. Successen en knelpunten in de handhaving komen naar voren en vormen een basis om het jaarprogramma en zo nodig het handavingsplan bij te stellen.</p>	<p>Er zijn jaarlijks uitvoeringsprogramma's gemaakt. Van 2020 is een jaarverslag gemaakt, die van 2021 volgt. Van overige jaren is geen jaarverslag beschikbaar.</p>
<p>In het HUP 2017-2019 staat dat het RUD 432 uur, Staatsbosbeheer 40 uur, Natuurmonumenten 200 uur, Het Zeeuwse Landschap 40 uur, RWS 30 uur en de gemeente Schouwen-Duiveland 32 uur moet besteden aan handhaving.</p>	<p>Nee, deze uren zijn niet gehaald (zie toelichting onder tabel).</p>
<p>In het HUP 2020 staat dat in 2020 toezicht en handhaving op TBB-gebieden en afgesloten dijkvakken prioriteit hebben. Het RUD besteedt 875 uur, Staatsbosbeheer 75 uur, Natuurmonumenten 32 uur, Het Zeeuwse Landschap 40 uur en RWS 100 uur aan handhaving.</p>	<p>Nee, deze uren zijn niet gehaald (zie toelichting onder tabel).</p>
<p>In de verschillende handavingsuitvoeringsplannen zijn specifieke handavingsacties geformuleerd.</p>	<p>Nee, dit is niet geheel uitgevoerd</p>
<p>In het kader van jacht en schadebestrijding, soortenbescherming, houtopstanden en gebiedsbescherming worden veel vergunningen en ontheffingen gecontroleerd. Van alle controlebezoeken wordt een bezoekrapport opgesteld en opgeslagen in het systeem Squit. Waarschuwingen en processenverbaal worden geregistreerd in het Boa Registratie Systeem (BRS).</p>	<p>Ja, dit wordt gedaan door de Fauna Beheer Eenheid en BRS</p>
<p>Gedurende de uitvoeringsperiode wordt een inventarisatie van bestaande borden gedaan: waar staan ze, wat is de inhoud en wanneer zijn ze aan vervanging toe. Waar staan ze nog niet en zijn ze wel nodig? Dit gaat via de bevoegde gezagen, terreinbeheerders en sectoren (via klankbordgroepen). Het streven is om zoveel mogelijk uniformiteit in de borden aan te brengen en te zorgen voor een duidelijke boodschap.</p>	<p>RWS heeft een bebordingsplan gemaakt voor de gehele ZW Delta en partijen zijn momenteel bezig met de implementatie.</p>

Er is tijdens de beheerplanperiode gehandhaafd maar niet alle afgesproken handavingsacties zijn uitgevoerd omdat er in de praktijk soms te weinig mensen en/of financiële middelen beschikbaar waren bij de verschillende handhavende organisaties. Uit de interviews blijkt dat de samenwerking tussen de verschillende handavingspartijen op zich goed verloopt maar dat een betere organisatie en coördinatie gewenst is zodat er sneller en op een gestructureerde manier ingegrepen kan worden waar nodig.

De acties die zijn opgenomen in het handavingsplan worden over het algemeen uitgevoerd. De RUD Zeeland geeft echter aan dat ze maximaal een derde van de geplande tijd besteed hebben aan het houden van toezicht. Dit heeft er mee te maken dat er een groot capaciteitstekort is. Dat geldt ook voor RWS, Waterschap Scheldestromen en Natuurmonumenten. Bovendien hebben de handhavers tegenwoordig steeds meer last van mensen die agressief reageren, waardoor toezicht en handhaving nu in tweetallen wordt gedaan (en dus een nog grotere belasting op de capaciteit legt).

De RUD Zeeland geeft aan dat de bestuurlijke afspraken en activiteiten niet goed zijn verankerd in het beheerplan en daardoor niet handhaafbaar zijn. De toestemming voor de bouw van de strandtenten gaat regelmatig niet goed, zo kan er een akkoord van de gemeente zijn, maar niet van de provincie. De RUD Zeeland geeft tevens aan dat de activiteit handmatig zee-aas vissen niet goed is geregeld in het beheerplan. Er wordt in het beheerplan verwezen naar kaarten, maar die zijn niet aanwezig. Daardoor is feitelijk het spitten naar zee-aas niet toegestaan, maar gedoogd. Herstel in het volgende beheerplan is zeer wenselijk, want dan is handhaving ook weer mogelijk.

Tijdens de interviews heeft RWS aangegeven dat de regelgeving niet voldoende duidelijk is door het ontbreken van goede teksten op borden. Deze teksten moeten voldoende dwingend zijn, met een wettekst erbij zodat duidelijk is dat bij overtreding van de regels een boete kan worden gegeven. Handhaving was niet

goed uitgerust om met de regelgeving om te gaan en was onvoldoende betrokken bij het opstellen van het handhavingsplan. Ook Waterschap Scheldestromen, de RUD en Provincie Zeeland geven aan dat overtredingen plaatsvinden door het ontbreken van de juiste bebording, waardoor handhaven niet mogelijk is. RWS geeft aan dat van tevoren bekend was dat er niet genoeg capaciteit zou zijn voor handhaving. RWS heeft inmiddels het bebordingsplan klaar voor alle N2000 gebieden. RWS is verantwoordelijk voor het plaatsen van borden op gebieden waarvan ze zelf eigenaar is. Voor de gebieden waar RWS geen eigenaar is, zijn de TBO's verantwoordelijk voor het plaatsen van de borden.

Tijdens het interview heeft RWS aangegeven dat voor het volgende beheerplan kritisch moet worden gekeken naar de TBB-gebieden. Mogelijk moeten er extra TBB-gebieden aangewezen worden en andere opgeheven. Het kan ook helpen om TBB-gebieden moeilijk begaanbaar of onaantrekkelijk te maken, zodat mensen er echt niet komen.

RWS geeft aan dat er ten tijde van het opstellen van de huidige beheerplannen niet aan drones is gedacht. Er is daarom niets over opgenomen in het beheerplan. Het handhaven van drones is lastig omdat mensen vaak achter een dijk staan en het dan niet duidelijk is waar de drone vandaan komt. Er is inmiddels een richtlijn met betrekking tot het gebruik van drones in Natura 2000-gebieden. RWS geeft daarnaast ook aan dat de voorwaarden voor beheer en onderhoud niet voldoende omschreven zijn waardoor het lastig te handhaven is of aan de voorwaarden gehouden wordt. Ook het handhaven van zee-aasspitten is op dit moment niet mogelijk omdat deze activiteit niet goed geregeld is in het beheerplan. De vrijstellingsvoorwaarden zijn niet te handhaven. De teen van de zeeering ligt in alle gevallen onder het slik en is niet aangegeven. Daarnaast is een afstand van 500 meter ook lastig in te schatten.

Uit interviews met Natuurmonumenten blijkt dat veel recreanten zich niet aan de regels houden. Op veel plekken moet je fysieke barrières toepassen (ook voor honden bijvoorbeeld is prikkeldraad niet genoeg en met je schapengaas toevoegen). Loslopende honden zijn een groot probleem in verband met verstoring. Daarnaast zeekraal snijden en pieren steken in gebieden en periodes die verstorend zijn. Kitesurfers kunnen niet goed zien waar ze wel mogen komen en waar niet, dat moet beter worden aangegeven.

Waterschap Scheldestromen geeft aan dat activiteiten te vaag zijn beschreven in de beheerplannen waardoor handhaving er weinig mee kan. Het waterschap benoemd ook dat er onderzoek wordt verricht als er een melding over een overtreding binnenkomt. Volgens het waterschap is het niet duidelijk welke rol RWS en de RUD hebben met betrekking tot de handhaving. Het waterschap geeft aan dat de handhavingsambitie beter vastgelegd dient te worden in de beheerplannen.

Provincie Zeeland geeft aan dat er zorgen zijn over de toename in dijkrecreatie, aangezien daarmee vogels worden verstoord waarvan de instandhoudingsdoelstelling niet wordt gehaald. Het beheerplan zou een duidelijker kader moeten bieden voor deze activiteit.

In tegenstelling tot de Oosterschelde zijn in de Westerschelde minder overtredingen geconstateerd ten aanzien van de toegangsbeperking. Dit zou kunnen betekenen dat de toegangsbeperkingen van de TBB-gebieden goed worden nageleefd door de hoge intensiteit van toezicht. Stichting Het Zeeuwse Landschap investeert veel uren in toezicht, veelal preventief. Deze aanpak kan een rol spelen in de beperkte aantallen overtredingen. Wat ook meespeelt is dat een groot aantal gebieden in de Westerschelde niet vanaf de wal bereikbaar is en daardoor niet aantrekkelijk zijn om te betreden. Daarnaast worden de controles niet altijd in de weekenden uitgevoerd terwijl dit wel de momenten zijn wanneer de meeste bezoekers in de gebieden aanwezig zijn.

Tijdens de uitgevoerde controles door de RUD zijn tientallen meldingen ontvangen van het verstoren van zeehonden. Om verstoring tegen te gaan is gekozen om op de locaties met kwetsbare vogelsoorten en zeehonden preventief aanwezig te zijn. De preventieve aanwezigheid is al jaren een succesvolle aanpak

gebleken. Naast verstoring zijn tal van overtredingen geconstateerd: van het betreden van afgesloten platen tot het organiseren van een beachparty op een drooggevalle plaat tot mountainbikers en crossmotoren in de buitendijks gelegen gebieden.

Er is maar een beperkte capaciteit om toezicht uit te voeren in de weekenden. Gedurende het zomerseizoen ligt de focus meer op de Oosterschelde, Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren en zijn relatief weinig weekenddiensten ingezet in het Natura 2000-gebied Westerschelde en Saeftinghe. De beperkte capaciteit zorgt hier voor een vertekend beeld in de handhavingsresultaten geeft de RUD aan.

De handhavende partij voor beroepsvisserij is de NVWA. De NVWA heeft echter geen capaciteit en/of de middelen om op het water te handhaven. Dit gebeurt dus niet. RVO heeft wel de schepen en capaciteit om op het water te handhaven maar werkt nog niet samen met de NVWA. Hier valt dus winst te behalen.

Aanbevelingen

Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest dat meegenomen zal moeten worden in het volgende traject van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de handhavingsplannen, betekent dit, dat bij voorbaat een goede inschatting gemaakt zal moeten worden van alle benodigde handhavingsacties (incl. prioritering) en van de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de handhavingsacties. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle handhavingsacties vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende handhavende organisaties na afstemming onderling.

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan meer in te steken op preventie, pro-actie en zelfregulering. Door werksessies te organiseren met de belangrijkste overkoepelende organisaties kan inzicht worden verkregen vanuit de gebruikers op welke manier dit het beste kan worden gedaan. Daarnaast kunnen de werksessies gebruikt worden om de gebruikers meer inzicht te geven in de gevolgen van overtredingen, zodat er meer begrip ontstaat voor de maatregelen en voorwaarden. Het wordt aanbevolen om het opstellen van het handhavingsplan te doen in samenwerking met de mensen die in het veld de handhaving uitvoeren, zodat het praktisch en uitvoerbaar plan wordt.

Voor aanbevelingen over het achterhalen van informatie over overtredingen zie 4.1.2.2 Overtredingen.

5.5 Uitvoering van de communicatie

In deze paragraaf is in het kader van communicatie een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het communicatieplan en de uitwerking in de praktijk.

Communicatieplan en uitwerking in de praktijk

Het communicatieplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van communicatie inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom communicatie zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-5. Afspraken in het kader van communicatie op basis van het Communicatieplan

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS stelt een communicatieregisseur aan. Deze regisseur houdt een communicatiekalender bij en is verantwoordelijk voor zaken als het onderhouden van contacten met partijen die een rol spelen bij communicatie en brengt deze met elkaar in gesprek, zorgt voor het actueel houden van de website over Deltawateren, foldermateriaal etc. en spreekt ook andere partijen hierop aan, en overlegt over het ontwikkelen van nieuwe communicatiemiddelen en bewaakt de voortgang en effectiviteit van de gezamenlijke communicatie-inspanningen.	Er is een communicatie regisseur aangesteld voor de beheerplannen Deltawateren en Voordelta. De regisseurs taak werd uitgevoerd i.s.m. RWS Omgevingsmanagers. Voor het overgrote deel van de tijd is er een communicatiekalender bijgehouden. Een overzicht is te vinden in de maandelijkse rapportages. Deze geven een compleet beeld van de producten en de acties waaraan tijd is besteed. Er is een website over Natura 2000 in de Deltawateren. Foldermateriaal is aanwezig en wordt in 2022 herzien
Er is een werkgroep bestaande uit (communicatie)medewerkers van partijen uit de BAND en de bevoegde gezagen die twee keer per jaar bijeen om concreet over de communicatie te praten.	Nee, dit is anders ingevuld door overleggen a.h.v. issues en een jaarlijks breed overleg in de vorm van een minisymposium. In 2019 is dit jaarlijkse overleg uitgesteld en daarna niet meer georganiseerd i.v.m. corona

Waterschap Scheldestromen geeft aan dat de communicatie richting gebruikers anders moet. In het verleden was er sprake van repressie, maar het moet meer preventief. Mensen moeten meer bewust worden van het gevolg van een overtreding voor de natuur.

Provincie Zeeland geeft aan dat er in het contact met RWS regelmatig van contactpersoon wordt gewisseld en er een matig tot slechte overdracht heeft plaats gevonden, waardoor er vaak vanaf het begin moet worden begonnen. Volgens de provincie is er een goede communicatie tussen de partijen dankzij de Regiegroep. Met de TBO's zijn er ook directe lijntjes. Met betrekking tot communicatie aan het publiek ziet de provincie mogelijkheden om de bewustwording te vergroten. Duidelijk moet worden wat het betekent om aanwezig te zijn in een kwetsbaar gebied. En het helpt als mensen trots kunnen zijn op wat er in de gebieden voorkomt. Hoe meer mensen zich bewust zijn van wat er in de natuur leeft, hoe meer mensen eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen, want een verbod werkt volgens de provincie nauwelijks.

RWS vindt dat de communicatie over de beheerplannen met de provincie, de terreinbeheerders en het waterschap een centralere en goed afgestemde boodschap moet zijn. RWS geeft aan dat er een uitvoeringsoverleg is met de provincie en het RUD, dat redelijk goed verloopt. De verschillende partijen hebben echter geen gezamenlijk beeld over de rollen, taken en financiering. Het contact met de gemeentes loopt wat minder. Het is niet altijd duidelijk hoe er wordt omgegaan met Natura 2000-gebieden. Met de provincie, TBO's en het RUD is het contact wel goed.

Natuurmonumenten geeft aan dat ze tijdens de coronapandemie grotere borden hebben laten maken, zodat je er bijna niet voorbij kan lopen (in de periode dat het heel druk was in de natuurgebieden) en niet kan zeggen dat je het niet gezien hebt. Ook zij geven aan dat er beter uitgelegd moet worden waarom iets niet mag, bijvoorbeeld voor de broedende vogels. Ook uitleg over de maatregelen in het krantje van het Waterschap helpt.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om het communicatieplan voor het volgende beheerplan te richten op twee punten: communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied én de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied. Daarbij dienen er voor beide richtingen concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er plaats moet vinden, wanneer, hoe en door wie. Dit communicatieplan dient te worden opgesteld met alle bevoegde gezagen en beheerders zodat er commitment ontstaat voor de uitvoering. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren. De communicatieregisseur dient voldoende tijd te hebben om het geheel aan te sturen en te faciliteren.

5.6 Wnb vergunningverlening

Provincie

Provincie Zeeland geeft aan dat de communicatie tussen de verschillende vergunningverleners beter kan. De cumulatieve effecten van de activiteiten dienen beter te worden onderzocht alvorens een vergunning wordt verleend. Men geeft aan dat de Westerschelde H1130, Estuaria in slechte staat is. Veel van de activiteiten waarvoor een vergunning wordt aangevraagd hebben effect op dit habitatype. Elk effect is al snel te veel met oog op de uitbreidingsdoelstellingen. Het verlenen van vergunningen vergt soms creativiteit, met name de vergunningen waar sprake is van (permanent) verlies van het habitatype H1130, zoals bij vooroeverbestortingen en zeewaartse dijk- en kustversterking. LNV heeft gesteld dat harde kunstmatige substraten daar niet onder vallen.

De vergunbaarheid van projecten wordt dus steeds lastiger – mogelijk onhoudbaar. Er dient betere afstemming plaats te vinden door de verschillende partijen die baggeren om cumulatieve effecten beter in te kunnen schatten. Continue uitvoering van baggerprojecten maakt verbetering van dit habitatype ook lastig. Een mogelijkheid om het habitatype te behouden zou zijn door meer ruimte te geven aan het estuarium door bijvoorbeeld te ontpolderen.

De monitoringsplannen die worden opgesteld in het kader van de Wnb-vergunningen verschillen erg in detail. Monitoring van grotere projecten leveren goede informatie, andere (kleinere) activiteiten hebben een minder uitgebreid plan of zijn lastiger te monitoren (zoals baggeren).

LNV

Alle tot nu toe verleende vergunningen in het kader van de Wnb zijn vergund door LNV.

Binnen LNV worden vergunningen niet als dossiers behandeld, maar worden deze individueel opgepakt op het moment dat de aanvraag binnenkomt. Zodoende wordt er per aanvraag beoordeeld of er een vergunning verleend kan worden. Een consequentie kan zijn dat er geen totaaloverzicht is van de al vergunde activiteiten en de mogelijke cumulatieve effecten in een Natura 2000-gebied. In het interview werd aangegeven dat de beheerplannen alleen worden geraadpleegd als er in een aanvraag wordt gerefereerd naar vrijstellingsvoorwaarden die in het beheerplan zijn opgenomen.

Daarnaast wordt aangegeven dat de Handreiking Beheer en Onderhoud⁹ en de beheerplannen niet goed op elkaar zijn afgestemd. Bijvoorbeeld in het beheerplan staan activiteiten die vrijgesteld zijn onder voorwaarden, maar die ook onder de Handreiking Beheer en Onderhoud vallen. Door deze twee documenten op elkaar af te stemmen kan er verwarring en extra werk worden voorkomen.

Op de vraag of dat de huidige beheerplannen werkbaar zijn met de betrekking tot de vrijstellingen kon LNV geen antwoord geven, aangezien de ervaren mensen te druk of vertrokken zijn.

Aanbevelingen

- Het afstemmen van de Handreiking Beheer en Onderhoud op de beheerplannen. De afstemming kan op twee manieren plaatsvinden, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de beheerplannen leidend zijn:
  - In de beheerplannen opnemen dat er een Handreiking Beheer en Onderhoud bestaat en gebruikt kan worden mits het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de afspraken niet in gevaar komen.
  - De Handreiking Beheer en Onderhoud aanpassen, zodat het voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en afspraken in de beheerplannen.

⁹ <https://unievanwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/03/Bijlage-2-Ontwikkelingen-stikstofproblematiek.pdf>

- Er wordt geadviseerd om bij LNV de vergunningaanvragen als dossier te behandelen en een coördinator/verantwoordelijke persoon per gebied aan te stellen. De huidige werkwijze is dat een vergunningaanvraag individueel opgepakt wordt en terecht komt bij diegene die tijd heeft. Door de vergunningen op een individuele basis te behandelen is er geen zicht op de ontwikkelingen en knelpunten die in een Natura 2000-gebied spelen. De consequentie is dat er vergunningen verleend worden voor activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten.
- Niet alle informatie wordt momenteel uitgewisseld tussen bevoegde gezagen bij het verlenen van vergunningen in een gebied. Wanneer LNV een vergunning verleent, is een aanbeveling om ook de Provincie in te lichten over de verleende vergunning.

5.7 Overzicht aanbevelingen

In Tabel 5-3 is een samenvatting gegeven van de aanbevelingen voor de verschillende onderwerpen die beschreven zijn in dit hoofdstuk.

Tabel 5-3. Samenvatting van de aanbevelingen ten aanzien van de procesevaluatie per onderwerp.

Onderwerp	Aanbevelingen
Organisatie en coördinatie van de uitvoering	Een concreter en beter uitgewerkt uitvoeringsplan opstellen. Hierin moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over wie verantwoordelijk is en op welke manier de uitvoering in de praktijk moet plaatsvinden.
Uitvoering instandhoudingsmaatregelen	Het uitvoeren van de maatregelen dient beter bijgehouden te worden door de uitvoerende partijen, inclusief de resultaten van uitgevoerde maatregelen. Indien maatregelen niet worden uitgevoerd moet dit worden vastgelegd en moet de reden hiervoor worden onderbouwd. Er dient ook geëvalueerd te worden of maatregelen zinvol zijn om mee te nemen naar de volgende fase, en zo ja, wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de maatregelen.
Uitvoering instandhoudingsmaatregelen	Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest. De lessen uit de vorige jaren worden meegenomen in de volgende fase van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de maatregelen, betekent dit, dat bij voorbaat een heldere inschatting gemaakt zal moeten worden van de uitvoerbaarheid en technische haalbaarheid (incl. prioritering) van alle maatregelen, de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de maatregelen. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle afgesproken maatregelen vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende organisaties na afstemming onderling.
Uitvoering van de monitoring	De monitoring voor het volgende beheerplan dient sterk verbeterd te worden, RWS heeft hierin het voortouw. Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.
Uitvoering en toezicht/naleving handhaving	Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan meer in te steken op preventie, proactieve en zelfregulering. Het wordt aanbevolen om het opstellen van het handhavingsplan te doen in samenwerking met de mensen die in het veld te handhaving uitvoeren, zodat het praktisch en uitvoerbaar plan wordt.
Uitvoering en toezicht/naleving handhaving	Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest dat meegenomen zal moeten worden in het volgende traject van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de handhavingsplannen, betekent dit, dat bij voorbaat een goede inschatting gemaakt zal moeten worden van alle benodigde handhavingsacties (incl. prioritering) en van de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de handhavingsacties. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle handhavingsacties vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende handhavende organisaties na afstemming onderling.

Uitvoering communicatie

Er dienen zowel voor communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied, als de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er plaats moet vinden, wanneer, hoe en door wie in het nieuwe communicatieplan. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.

6 Literatuurlijst

- Arcadis. (2010). *Uitvoeren van een Nederlandse passende beoordeling voor onderhoudsbaggerwerken ter hoogte van Wielingen: Eindrapport.* : Vlaamse Overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Afdeling Maritieme Toegang.
- Directie Natuur & Biodiversiteit. (2018). *Ontwerp-wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden; vanwege aanwezige waarden.* Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. https://www.natura2000.nl/sites/default/files/TIL/Veegbesluit/WEB_Ontwerp-wijzigingsbesluit%20Habitatrichtlijngebieden.pdf
- Lubbe, S., van der Welle, M., Troost, K., Wijsman, J., Prinsen, H., Boudewijn, T., Verbeek, R., Jonkvorst, R. J., Breedveld, M., Koolstra, B., de Ridder, P. A., Plantaz, R., van den Heuvel, M., & van den Broek, T. (2011). *Nadere Effectenanalyse Deltawateren Fase I - Natura 2000 ...* (9T9075a0/R00002/501663/). Royal Haskoning, Bureau Waardenburg, Arcadis & Imares. <https://www.yumpu.com/nl/document/view/20527626/nadere-effectenanalyse-deltawateren-fase-i-natura-2000->
- NatuurNetwerk FaunaRegistratie Systeem.* (z.d.). Geraadpleegd 25 juli 2022, van <https://www.faunaregistratie.nl/Default.aspx?ReturnUrl=%2F>
- Rijkswaterstaat. (2016). *Natura 2000 Deltawateren: Beheerplan 2016-2022.* Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

A1. Benaderde partijen en personen, logboek en protocol

Benaderde partijen en personen/logboek

Zie Box voor het logboek met benaderde partijen en personen gedurende deze Tranche. Dit logboek bevat alle contactmomenten met betrokkenen van de Natura 2000-gebieden Oosterschelde en Veerse Meer. Vaak zijn tijdens de contacten en gesprekken beide gebieden behandeld.

Protocol

In deze paragraaf staat beschreven welke stappen er zijn genomen wanneer het eerste mailcontact met gerichte vragen aan informatiehouders (zie 3.1.1 Voorbereiding) niet de gewenste informatie oplevert.

1. Wanneer **1 week** na het versturen van het informatieverzoek zoals beschreven in paragraaf 3.2 geen reactie is ontvangen, is er gebeld met de informatiehouder om te vragen of deze de mail kan beantwoorden.
2. Wanneer de informatiehouder niet opneemt, is zijn/haar voicemail ingesproken met de volgende boodschap:

“Goedemorgen/middag, met ..... van Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenbrug. In opdracht van RWS zijn wij samen met Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenburg bezig de data-inventarisatie en procesevaluatie van de negen Natura 2000 gebieden in de Zuid Westelijke Delta. In het kader van dit project heb ik een aantal vragen voor u. Deze vragen heb ik u in de mail van Datum + Exact tijdstip gesteld. Hierop heb ik tot op heden nog geen antwoord ontvangen. Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder? Ik zie uw reactie graag tegemoet. Einde bericht.”

Direct na het inspreken van de voicemail is er ook een e-mail naar deze persoon verstuurd. Hierbij is de eerst verzonden e-mail aangevuld met de volgende tekst:

“Beste .....,

Zojuist heb ik u geprobeerd telefonisch te bereiken over onderstaande e-mail.

Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder?

U kunt mij bellen op: 06-nummer of op deze e-mail antwoorden.

Vriendelijke groet,

.....”

3. Wanneer er na 2 dagen geen telefonische reactie of via de mail binnen is gekomen, is er contact opgenomen met RWS om vervolgstappen te bespreken.

A2. Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie

Zie Box (1.3 Informatiedossier) voor de tabellen met resultaten van de data-inventarisatie. Er is een tabel voor menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens.

Deze tabellen zijn qua formaat te groot om hier op te nemen en bevatten onder andere de volgende informatie:

- Gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen, habitatsort.
- Categorie zoals per het beheerplan (1, 2, 3, 4 of nee-lijst).
  - Vergunningen (cat. 3) en nee-lijst staan in aparte sheets.
- Benodigde informatie zoals per het beheerplan en/of monitoringsplan.
- Bevoegd Gezag.
- Informatiehouder en contactpersoon.
- Informatiebron.
- Beschikbaarheid van informatie, met toelichting.
- Kaartmateriaal, indien beschikbaar
- Vorm van informatie
- Kwaliteitsbeoordeling zoals per paragraaf 3.2
- Benodigde actie (advies/aanbeveling).

A3. Geografische locatiegegevens

Beschikbare geografische locatiegegevens (kaartmateriaal/GIS-data) voor bestaande (ongewijzigde en gewijzigde) en nieuwe menselijke activiteiten zijn opgenomen op Box.

Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is gedeeltelijke informatie aangeleverd, maar deze is niet altijd bruikbaar. Inmiddels is de data aangeleverd door RWS en kunnen de kaartmaterialen van nieuwe en gewijzigde menselijke activiteiten worden toegevoegd om de dataset up-to-date te krijgen. Zodra gereed, worden deze kaartmaterialen hier en/of in een geodatabase opgenomen.